

JAARLIJKSE GEZAMENLIJKE ARBEIDSMARKT

Analyse Actiris-VDAB
Duiding cijfermateriaal

Februari 2022

Februari 2022

Oorspronkelijke Nederlandstalige versie

Inhoudstafel

Inleiding	4
Methodologische overwegingen	6
Arbeidsmarkt in Brussel en Vlaams-Brabant	7
1.1 Werkzoekenden in Brussel en in Vlaams-Brabant	8
1.2 Werkloosheidsgraad in Brussel en werkzoekendengraad in Vlaams-Brabant	12
1.3 Werkaanbiedingen (WA) in Brussel en vacatures in Vlaams-Brabant	13
1.3.1 Beroepsdomein	14
1.3.2 Knelpuntberoep versus geen knelpuntberoep	16
1.4 Mismatch op en tussen beide arbeidsmarkten	19
1.4.1 Mismatch op basis van studieniveau	19
1.4.2 Mismatch op basis van beroepsdomein	24
1.4.3 Taalkloof	29
Intergewestelijke mobiliteit	35
2.1 Evolutie van de binnenlandse werkgelegenheid en werkende beroepsbevolking in Brussel	35
2.2 Evolutie van de inkomende en uitgaande pendel in Brussel	37
2.3 Drempels en uitdagingen voor arbeidsmobiliteit	43
2.3.1 Kwalificatieprobleem	43
2.3.2 Taalkloof	43
2.3.3 Vervoer	43
2.3.4 Discriminatie op het werk	46
2.3.5 Digitale kloof	46
2.3.6 Kinderopvang	47
Competentieontwikkeling: onderwijs en opleidingen	48
3.1 Nederlandstalig onderwijs in Brussel	48
3.2 Erkenning niet-Belgische diploma's en elders verworven competenties	52
3.3 Opleidingen bij VDAB	54
Besluit	56

Inleiding

Vlaanderen kampt met een arbeidsmarktkrapte terwijl de werkloosheidsgraad in het Brussels Gewest hoger ligt dan in de andere twee gewesten. Het arbeidsmarktpotentieel in Brussel is groot, een Gewest dat gekenmerkt wordt door een jonge bevolking, terwijl de kansen voor bepaalde, voornamelijk laaggeschoolde profielen binnen het Brussels Gewest beperkt zijn. De vergrijzing in Vlaanderen zal de vervangingsvraag in de nabije toekomst nog doen stijgen en kansen bieden op de Vlaamse arbeidsmarkt.

Het economische herstel na de coronacrisis is duidelijk ingezet in alle gewesten van het land, met een markante toename van het aantal ontvangen en openstaande vacatures. Van november 2020 tot oktober 2021 ontvangt VDAB 38.884 rechtstreekse vacatures voor Vlaams-Brabant (wat 26,4% meer is dan de twaalf maanden ervoor) Ook het aantal openstaande vacatures bereikt recordhoogten. Er blijven eind oktober 2021 daarnaast 8.702 vacatures openstaan in Vlaams-Brabant: Arrondissement Halle-Vilvoorde telt 5.037 openstaande vacatures en in arrondissement Leuven zijn dat er 3.665¹. Er is voor oktober 2021 daarentegen een historisch lage werkzoekendengraad van 5,0% in Vlaams-Brabant².

Ook in het Brussels Gewest stijgt het aantal vacatures en daalt de werkloosheid. In oktober 2021 telde Brussel 87.756 werkzoekenden, een daling van 4,0% vergeleken met oktober 2020³. Ook de

jongerenwerkloosheid daalt sterk, met 9,7%. Naast het feit dat minder mensen zich inschrijven als werkzoekende, vinden ook meer werkzoekenden werk. In oktober ontving Actiris 7.744⁴ werkaanbiedingen rechtstreeks, meer dan twee keer zo veel (+136,7%) als in oktober 2020⁵. Een duidelijk bewijs van de opgeveerde arbeidsmarkt, dat weliswaar ook verklaard wordt door een betere registratie van werkaanbiedingen van VDAB, vooral van de interimvacatures.

► Opzet van deze analyse

De rechtstreekse aanleiding van deze arbeidsmarktanalyse is het samenwerkingsakkoord van 24 juni 2021 tussen de Vlaamse Gemeenschap, het Vlaamse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Dit akkoord beoogt een sterkere afstemming van het arbeidsmarktbeleid, opleiding, vorming en de bevordering van de mobiliteit van werkzoekenden tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Vlaanderen. Hiertoe willen de regeringen zich engageren om in te zetten op de competentieontwikkeling, inclusief de taalkennis, (niet-) technische vaardigheden en de erkenning van eerder verworven competenties, van de werkzoekenden en werknemers.

Eén van de instrumenten om naar deze doelstellingen toe te werken is het opstellen van een gezamenlijke arbeidsmarktanalyse vanuit Actiris en VDAB. [view.brussels](#) (het Brussels Observatorium

1 VDAB, [Arbeidsmarktverkenner Vlaams-Brabant](#), oktober 2021.

2 [Arvastat](#).

3 [Persbericht Actiris](#).

4 Rechtstreeks door Actiris ontvangen werkaanbiedingen worden door de werkgevers zelf ingevoerd via de website, of gemeld aan een Actiris-consulent. Dus uitgezonderd de werkaanbiedingen die via een automatische flux worden ontvangen via VDAB, Forem of partnerwebsites.

5 [ViewStat](#).

voor werkgelegenheid en opleidingen van Actiris) en de studiedienst van VDAB Brussel hebben deze taak op zich genomen. Deze arbeidsmarktanalyse zal een aantal belangrijke indicatoren van beide arbeidsmarkten duiden, alsook voor interregionale arbeidsmobiliteit en competentieontwikkeling. Het opzet hierbij is om de cijfers te duiden en van context te voorzien.

Het eerste deel zal de belangrijkste kenmerken van de Brusselse arbeidsmarkt en die van de Vlaamse rand schetsen. Dit betreft een puur omschrijvende analyse. Hier worden de belangrijkste indicatoren weergegeven en kort geduid, over het aantal

werkzoekenden en vacatures en de belangrijkste mismatches binnen en tussen de arbeidsmarkten van Brussel en die van de Vlaamse rand. Het tweede deel zal de beschikbare cijfers en evoluties wat betreft intergewestelijke mobiliteit duiden en we bespreken de belangrijkste drempels voor Brusselse werknemers om in de rand te gaan werken. In het derde deel bespreken we competentieontwikkeling, meer bepaald van onderwijs en (beroeps)opleidingen, waarbij we de nadruk leggen op enkele beschikbare cijfers waarvoor een link gemaakt kan worden met de arbeidsmarkt. In het besluit zullen enkele conclusies gebundeld worden.

Methodologische overwegingen

«Het rapport heeft tot doel om op basis van de beschikbare data een aantal tendensen weer te geven en vragen op te werpen over de nood aan verdere verdieping van bepaalde onderwerpen en prioriteiten voor beleid»

Deze arbeidsmarktanalyse beoogt een brede, holistische aanpak die vertrekt vanuit cijfermateriaal dat beschikbaar is voor view.brussels en VDAB. Het betreft in de eerste plaats een duiding van beschikbare indicatoren en heeft daarom niet tot doel om een volledige weergave te vormen van de besproken onderwerpen. Eerder heeft het tot doel om op basis van de beschikbare data een aantal tendensen weer te geven en vragen op te werpen over de nood aan verdere verdieping van bepaalde onderwerpen en prioriteiten voor beleid. De directe aanleiding en de keuze van onderwerpen en indicatoren zijn gebaseerd op de prioriteiten die zijn aangehaald in het samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse en Brusselse regeringen.

Het gebruikte cijfermateriaal bevat gegevens over het beschikbare arbeidspotentieel in de beide gewesten, de tewerkstellingsopportuniteiten in Brussel en in de Vlaamse Rand, alsook enkele realisaties van Actiris en VDAB met betrekking tot de begeleiding en opleiding van Brusselse werkzoekenden. We gebruiken voornamelijk administratieve gegevens afkomstig van Actiris en VDAB en dit wordt aangevuld met externe bronnen.

Vergelijkingen tussen verschillende databronnen, alsook tussen de administratieve gegevens van Actiris en VDAB, vraagt de nodige voorzichtigheid aangezien er verschillende methodologieën en definities worden gehanteerd, bijvoorbeeld in het bepalen van de werkloosheids- en werkzoekendengraden. Deze verschillen zullen kort worden aangeduid met verdere informatie in voetnoot en linken naar externe informatiebronnen.

We beperken ons in deze analyse voornamelijk tot Brussel en Vlaams-Brabant, met hier en daar ook informatie over Vlaanderen en Wallonië om een breder beeld te schetsen. Er dient opgemerkt te worden dat er verschillende afbakening mogelijk zijn voor de Vlaamse Rand. Uit praktische overwegingen, wordt het merendeel van het cijfermateriaal afgebakend op Vlaams-Brabant.

Naast het duiden van de belangrijkste indicatoren voor de verschillende onderdelen in deze arbeidsmarktanalyse, maken we voor de onderwerpen intergewestelijke arbeidsmobiliteit en competentieontwikkeling ook een link met bredere maatschappelijke overwegingen gelinkt aan de arbeidsmarkt. Ook hier is het niet het doel om exhaustief te zijn, maar wel enkele belangrijke dynamieken, opportuniteiten en beperkingen weer te geven. We vertrekken daarbij voornamelijk van onze expertise en kennis over de arbeidsmarkt en gaan minder diep in op het onderwerp competentieontwikkeling en onderwijs.

Arbeidsmarkt in Brussel en Vlaams-Brabant

Dit hoofdstuk zal de belangrijkste kenmerken van de Brusselse arbeidsmarkt en die van de Vlaamse rand schetsen. Het beoogt een beeld te geven van de vraag en aanbod op beide arbeidsmarkten en de mate waarin deze op elkaar aansluiten. Waar gegevens over de werkloosheid een idee geven van het beschikbare arbeidsaanbod, geven cijfers over de vacatures en de vervangingsvraag

van 55+ een idee van de vraag op dit moment en in de nabije toekomst. Het laatste deel van dit hoofdstuk gaat in op de belangrijkste mismatches tussen vraag en aanbod. Globaal gezien kan het gaan om een mismatch op vlak van studieniveau of talenkennis. Meer specifiek gaat het ook om de knelpunten die zich op het niveau van bepaalde beroepen situeren.

► Beroepsbevolking en vervangingsvraag van oudere werknemers

De beroepsbevolking – de inwoners die ofwel werken ofwel beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek zijn naar werk – bestaat respectievelijk uit 539.329 in Brussel en 539.528 personen in Vlaams-Brabant. Ze is verhoudingsgewijs ouder

in Vlaams-Brabant dan in Brussel. Er wordt in dat opzicht gesproken over de vergrijzing van de arbeidsmarkt in Vlaams-Brabant, en ruimer in Vlaanderen.

Tabel 1: Beroepsbevolking (15-64 jaar) in Brussel en Vlaams-Brabant per leeftijd - Jaargemiddelde 2019

	Brussel		Vlaams-Brabant	
	in a.w.	in %	in a.w.	in %
15-24	35.873	6,7%	37.972	7,0%
25-39	229.982	42,6%	185.222	34,3%
40-54	195.150	36,2%	212.067	39,3%
55-64	78.324	14,5%	104.266	19,3%
Totaal	539.329	100,0%	539.528	100,0%

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ, RSVZ, RIZIV, CBS, IGSS, OEA, SEE, RVA, IWEPS, Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium), DWH AM&SB bij de KSZ, BISA (Bewerking Steunpunt Werk)

De vervangingsvraag – de netto-uitstroom van het aantal 55-plussers uit de werkende bevolking – is bijgevolg groter in het Vlaams Gewest dan in het Brussels Gewest. Het aantal vervangingsvacatures zal volgens de IMPACT-projectie bovendien toenemen in de periodes 2019-2024 en 2024-2029.

Tabel 2: Vervangingsvraag 55+ (n) in Vlaams en Brussels gewest

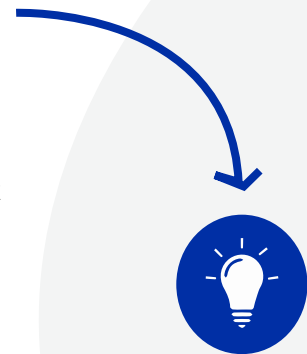
	Vlaams Gewest	Brussels gewest
2014-2019 (historisch EAK)	261.100	36.083
2019-2024 (projectie IMPACT)	381.620	41.341
2024-2029 (projectie IMPACT)	387.870	50.040

Bron: Projectiemodel werkzaamheid (Steunpunt Werk, 04.11.2021)

1.1 Werkzoekenden in Brussel en in Vlaams-Brabant

Onderstaande tabellen geven een overzicht van de evolutie van het aantal werkzoekenden in Brussel en Vlaams-Brabant per kenmerk. Het cijfermateriaal over de Brusselse werkloosheid is gebaseerd op het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ). Dit zijn personen zonder betaalde arbeid ingeschreven als werkzoekende bij Actiris. De cijfers over de werkzoekenden in Vlaams-Brabant geven het aantal werkzoekenden zonder werk (WZW) die zijn ingeschreven bij de VDAB. Merk op dat er verschillen zijn tussen de methodologie van Actiris en VDAB. Vergelijkingen tussen beide bronnen dienen daarom met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Hoewel de beroepsbevolking van Brussel een vergelijkbaar aantal heeft als deze van Vlaams-Brabant⁶, ligt het aantal werkzoekenden in Brussel traditioneel een stuk hoger. Het cijfer van het aantal werkzoekenden in Brussel in 2020 ligt bijna 3 keer hoger als het aantal werkzoekenden in Vlaams-Brabant.

Meer informatie is respectievelijk terug te vinden op [Viewstat](#) en [Arvastat](#)*

* In het verleden hanteerde VDAB net als Actiris het concept van de niet werkende werkzoekenden (NWWZ). In 2021 stapte de VDAB over op een nieuwe afbakening en definitie, namelijk deze van de werkzoekenden zonder werk (WZW). Meer informatie over de gebruikte definities en methodes is respectievelijk terug te vinden op ViewStat en Arvastat.

6 Zie [Tabel 1](#).

► Evolutie van het aantal werkzoekenden per leeftijd

Zowel het aantal werkzoekenden in Brussel als het aantal werkzoekenden in Vlaams-Brabant, daalt in de periode vóór de covidcrisis van 2015 tot 2019 met 14,7% in Brussel en met 14,0% in Vlaams-Brabant. De daling is in beide gevallen

het meest uitgesproken bij de -25-jarigen. Dit is vooral te verklaren door een verbeterde economische conjunctuur⁷. Enkel het aantal 50-plussers en 55-plussers stijgt, vanwege hun aangepaste beschikbaarheid op de arbeidsmarkt⁸.

Tabel 3: Evolutie van het aantal NWWZ in Brussel per leeftijdsklasse - Jaargemiddelden van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
- 25 jaar	11.711	10.629	9.671	8.977	8.479	9.117	-3.232	-27,6%	638	7,5%
25 - 30 jaar	15.017	13.776	12.630	11.783	11.305	12.076	-3.712	-24,7%	771	6,8%
30 - 35 jaar	15.191	14.049	13.124	12.404	11.847	11.906	-3.345	-22,0%	60	0,5%
35 - 40 jaar	14.295	13.549	12.842	12.313	11.660	11.249	-2.635	-18,4%	-411	-3,5%
40 - 45 jaar	12.719	12.067	11.580	11.159	10.944	10.741	-1.775	-14,0%	-203	-1,9%
45 - 50 jaar	11.127	10.963	10.551	10.228	9.868	9.577	-1.259	-11,3%	-291	-2,9%
≥ 50 jaar	23.152	22.787	22.995	23.340	23.944	24.136	792	3,4%	192	0,8%
Totaal	103.212	97.820	93.392	90.203	88.047	88.803	-15.165	-14,7%	756	0,9%

Bron: Actiris, berekeningen view.brussels

Cleeren E., [Strengere voorwaarden voor uitkeringen jonge werkzoekenden](#), De tijd, 08/01/2015.

Tabel 4: Evolutie van het aantal WZW in Vlaams-Brabant per leeftijdsklasse basis - Jaargemiddelden van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
< 25 jaar	6.241	5.933	5.646	5.254	4.870	4.966	-1.371	-22,0%	96	2,0%
25 t/m 39 jaar	12.399	12.323	11.863	10.981	10.506	11.375	-1.893	-15,3%	869	8,3%
40 t/m 54 jaar	9.851	9.416	9.071	8.456	7.922	8.211	-1.929	-19,6%	289	3,6%
≥ 55 jaar	5.957	6.099	6.030	6.252	6.326	6.537	369	6,2%	211	3,3%
Totaal	34.447	33.771	32.610	30.943	29.624	31.089	-4.823	-14,0%	1.465	4,9%

Bron: VDAB

⁷ Daarnaast spelen een langere studieduur en strengere voorwaarden voor een inschakelingsuitkering mogelijk ook een rol bij de daling van de jongerenwerkloosheid. Zie [link](#).

⁸ Als gevolg van de toenemende vergrijzing besloten de autoriteiten afgelopen jaren dat steeds minder oudere werklozen worden vrijgesteld van registratie als werkzoekende bij een openbare tewerkstellingsdienst. Zie [link](#).

De impact van de COVID-19-crisis laat zich in Brussel anders voelen dan in Vlaams-Brabant. Het aantal werkzoekenden blijft van 2019 tot 2020 in Brussel nagenoeg stabiel (+0,9%), terwijl Vlaams-Brabant een lichte stijging noteert (+4,9%)⁹. Op beide plaatsen is de stijging het meest uitgesproken voor de jongere leeftijdsgroepen. In Brussel gaat het met name om de werkzoekenden onder de 30 jaar, en in Vlaanderen is de stijging het meest uitgesproken voor de

werkzoekenden zonder werk tussen de 25 en 39 jaar.

Er zijn in 2020 ten slotte beduidend meer jonge werkzoekenden in Brussel dan in Vlaams-Brabant. Dat zal zich ook vertalen in een hogere jongerenwerkloosheidsgraad - de verhouding tussen het aantal niet-werkende werkzoekenden en de beroepsbevolking tussen 15 en 25 jaar (zie verder).

► Evolutie van het aantal werkzoekenden per geslacht

De daling van werkzoekenden zoals hiervoor besproken in de periode van 2015 tot 2019 is meer uitgesproken voor mannen dan voor vrouwen (-16,5% tegen -12,7% voor de vrouwen in Brussel, en respectievelijk -18,8% voor mannen en -13,8% voor vrouwen in Vlaams Brabant). Daarentegen stijgt het aantal mannelijke werkzoekenden sterker dan het aantal vrouwelijke werkzoekenden

in de periode van 2019 tot 2020 (+2,5% tegen +0,9% in Brussel, +5,7% tegen +4,1% in Vlaams Brabant). Dit is tevens de periode waarin de COVID-19-crisis van start ging.

Er zijn in 2020 ten slotte iets meer mannelijke dan vrouwelijke werkzoekenden in beide regio's (52,6% in Brussel en 52,1% in Vlaams Brabant).

Tabel 5: Evolutie van het aantal NWWZ in Brussel per geslacht - Jaargemiddelden van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Mannen	54.595	51.454	49.024	47.014	45.607	46.756	-8.989	-16,5%	1.149	2,5%
Vrouwen	48.617	46.366	44.368	43.188	42.440	42.047	-6.177	-12,7%	-394	-0,9%
Totaal	103.212	97.820	93.392	90.203	88.047	88.803	-15.165	-14,7%	756	0,9%

Bron: Actiris, view.brussels

⁹ Dat de instroom in de klassieke werkloosheid voorlopig niet sterk stijgt wordt verklaard door het feit dat het effect van de Covid-19-crisis momenteel voornamelijk wordt geregistreerd in termen van tijdelijke werkloosheid en overbruggingsrechten. Hierdoor hebben ondernemingen massale ontslagen kunnen vermijden. Om recht te hebben op een tijdelijke werkloosheidsuitkering hoeven werkzoekenden zich niet in te schrijven bij een openbare tewerkstellingsdienst.

Tabel 6: Evolutie van het aantal WZW in Vlaams-Brabant per geslacht - Jaargemiddelden van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Mannen	18.869	17.466	16.891	16.015	15.326	16.197	-3.543	-18,8%	871	5,7%
Vrouwen	16.578	16.305	15.719	14.928	14.298	14.891	-2.280	-13,8%	593	4,1%
Totaal	34.447	33.770	32.610	30.942	29.624	31.088	-4.823	-14,0%	1.464	4,9%

Bron: VDAB

► Evolutie van het aantal werkzoekenden per inactiviteitsduur

Het aantal werkzoekenden met een werkloosheidsduur van minder dan 1 jaar of 1 tot 2 jaar, daalt het sterkst in de periode van 2015 tot 2019. Dat is zowel het geval in Brussel als in Vlaams-Brabant.

De gekende stijging in de periode van 2019 tot 2020, is in beide gevallen het meest uitgesproken voor de werkzoekenden met een werkloosheidsduur van minder dan 1 jaar. Opgemerkt dient te worden dat economische crisissen een vertraagd effect hebben op het percentage langdurig werklozen. Dit komt doordat het effect van de crises eerst wordt waargenomen op de kortdurende

werkloosheid en vervolgens op de langdurige werkloosheid. Daarom mag worden verwacht dat de langdurige werkloosheid de komende jaren zal toenemen als gevolg van de COVID-19-crisis.

Brussel heeft een groter aandeel langdurige werklozen. In 2020 is iets minder dan de helft al twee jaar of langer werkloos (46,5%) tegenover 28,0% van de WZW in Vlaams-Brabant. In Vlaams-Brabant daarentegen zijn de werklozen die minder dan 1 jaar werkloos zijn met 54,4% in de meerderheid. In Brussel maken zij 39,3% van de NWWZ uit, al is deze groep in absolute aantallen wel groter dan die in Vlaams-Brabant.

Tabel 7: Evolutie van het aantal NWWZ in Brussel per inactiviteitsduur - Jaargemiddelden van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
<6 maanden	23.462	23.395	22.655	21.908	21.715	23.134	-1.748	-7,4%	1.420	6,5%
6 maanden tot 1 jaar	13.392	12.647	11.856	10.996	10.845	11.787	-2.548	-19,0%	942	8,7%
1 tot 2 jaar	17.197	15.152	14.325	13.283	12.285	12.613	-4.911	-28,6%	327	2,7%
2 jaar en +	49.161	46.626	44.555	44.016	43.202	41.269	-5.959	-12,1%	-1.933	-4,5%
Totaal	103.212	97.820	93.392	90.203	88.047	88.803	-15.165	-14,7%	756	0,9%

Bron: Actiris, berekeningen view.brussels

Tabel 8: Evolutie van het aantal WZW in Vlaams-Brabant per werkloosheidsduur basis - Jaargemiddelden van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
< 1 jaar	19.262	18.394	17.933	16.829	16.070	16.943	-3.192	-16,6%	873	5,4%
1 tot 2 jaar	6.041	5.922	5.585	5.394	5.087	5.438	-954	-15,8%	351	6,9%
≥ 2 jaar	9.144	9.454	9.093	8.719	8.466	8.707	-678	-7,4%	241	2,8%
Totaal	34.447	33.770	32.610	30.942	29.624	31.088	-4.823	-14,0%	1.464	4,9%

Bron: VDAB

1.2 Werkloosheidsgraad in Brussel en werkzoekendengraad in Vlaams-Brabant

De administratieve werkloosheidsgraad is de verhouding tussen het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) ingeschreven bij Actiris en de beroepsbevolking in Brussel. Bij de VDAB

hanteert men het concept van de werkzoekendengraad. Deze wordt berekend door het aantal werkzoekenden zonder werk (WZW) ingeschreven bij VDAB te delen door de beroepsbevolking¹⁰.

Tabel 9: Evolutie administratieve werkloosheidsgraad in Brussel per leeftijdsklasse - Jaargemiddelden van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	Variatie in procentpunten	
							2015-2019	2019-2020
- 25 jaar	29,4%	27,4%	26,1%	24,4%	22,5%	23,6%	-6,9	1,1
25 - 30 jaar	18,7%	17,0%	16,2%	15,1%	14,3%	15,0%	-4,4	0,7
30 - 35 jaar	17,9%	16,5%	15,7%	14,9%	14,0%	14,0%	-3,8	0,0
35 - 40 jaar	18,0%	16,8%	15,7%	15,3%	14,7%	14,1%	-3,3	-0,6
40 - 45 jaar	17,7%	16,6%	15,5%	14,9%	14,5%	14,1%	-3,2	-0,3
45 - 50 jaar	17,1%	16,4%	15,3%	14,9%	14,2%	13,8%	-2,9	-0,5
≥ 50 jaar	18,2%	17,3%	16,7%	16,7%	16,7%	16,6%	-1,6	0,0
Totaal	18,8%	17,6%	16,6%	16,0%	15,5%	15,5%	-3,4	0,0

Bronnen: Actiris, NBB, EAK, Steunpunt WSE, berekeningen view.brussels

Voorlopige cijfers beroepsbevolking 2020

¹⁰ In het verleden hanteerde VDAB net als Actiris het concept van de niet werkende werkzoekenden (NWWZ). In 2021 stapte de VDAB over op een nieuwe afbakening en definitie, namelijk deze van de werkzoekenden zonder werk (WZW). Meer informatie over de gebruikte definities en methodes is respectievelijk terug te vinden op [ViewStat](#) en [Arvastat](#).

Tabel 10: Evolutie van de werkzoekendengraad in Vlaams-Brabant per leeftijd basis - Jaargemiddelden van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	Variatie in procentpunten	
							2015-2019	2019-2020
< 25 jaar	16,6%	15,9%	15,3%	14,4%	13,4%	13,8%	-3,3	0,4
25 t/m 39 jaar	7,1%	7,0%	6,7%	6,1%	5,8%	6,2%	-1,3	0,5
40 t/m 54 jaar	4,6%	4,4%	4,3%	4,0%	3,7%	3,9%	-0,8	0,2
≥ 55 jaar	7,8%	7,6%	7,1%	7,0%	6,7%	6,6%	-1,2	-0,1
Totaal	6,8%	6,6%	6,4%	6,0%	5,6%	5,9%	-1,2	0,2

Bron: VDAB

Eerder zagen we reeds dat Brussel een hogere werkloosheid kent dan Vlaams-Brabant in absolute aantallen (aantal werkzoekenden). Dit is ook het geval in relatieve aantallen (werkloosheidsgraad versus werkzoekendengraad). We zien voor 2020 een werkloosheidsgraad van 15,5% voor Brussel. Vlaams-Brabant noteert een werkzoekendengraad van 5,9%. De -25-jarigen hebben de hoogste werkloosheidsgraad. Net als voor de andere leeftijdscategorieën is deze meer uitgesproken in Brussel dan in Vlaams-Brabant.

Zowel de werkloosheidsgraad in Brussel als de werkzoekendengraad in Vlaams-Brabant daalt in de periode van 2015 tot 2019. De daling is in beide gevallen het meest uitgesproken bij de -25-jarigen, al is de daling in Brussel groter (-6,9%) dan in Vlaams-Brabant (-3,3%).

De Brusselse werkloosheidsgraad stagneert in de periode van 2019 van 2020, terwijl de werkzoekendengraad in Vlaams-Brabant licht stijgt. We zien hier dus opnieuw de verschillende impact van de coronacrisis op beide arbeidsmarkten¹¹.

1.3 Werkaanbiedingen (WA) in Brussel en vacatures in Vlaams-Brabant

► Werkaanbiedingen vs. vacatures

Bij Actiris wordt doorgaans de term “werkaanbieding” gebruikt waar VDAB “vacature” gebruikt. Om dubbeltellingen zo veel mogelijk te vermijden, gaat

het in beide gevallen om de rechtstreeks ontvangen vacatures. Meer informatie is respectievelijk terug te vinden op [Viewstat](#) en [Arvstat](#).

¹¹ Dat de instroom in de klassieke werkloosheid voorlopig niet sterk stijgt wordt verklaard door het feit dat het effect van de Covid-19-crisis momenteel voornamelijk wordt geregistreerd in termen van tijdelijke werkloosheid en overbruggingsrechten. Hierdoor hebben ondernemingen massale ontslagen kunnen vermijden. Om recht te hebben op een tijdelijke werkloosheidsuitkering hoeven werkzoekenden zich niet in te schrijven bij een openbare tewerkstellingsdienst.

1.3.1 Beroepsdomein

In 2020 waren er in Brussel 31.968 vacatures bij Actiris en 17.922 bij de VDAB. Tabel 11 toont de vijf vakgebieden met het grootste aantal vacatures bij Actiris. Deze zijn goed voor 51,8% van alle ontvangen vacatures. De beroepsdomeinen waarvoor

de VDAB het grootste aantal werkaanbiedingen in Brussel ontvangt, in tabel 12 opgesomd, vertegenwoordigen samen iets meer dan een derde van alle ontvangen werkaanbiedingen.

Tabel 11: Evolutie van het aantal rechtstreeks door Actiris ontvangen werkaanbiedingen in Brussel per beroepsdomein - Jaartotalen van 2015 tot 2020

	2015	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
				in a.w.	in %	in a.w.	in %
Administratie (bedienden, secretariaat, enz.)	5.030	6.731	4.569	1.701	33,8%	-2.162	-32,1%
Handel - ondersteuning verkoop	3.141	3.788	3.760	647	20,6%	-28	-0,7%
Psychosociaal, cultuur, vrije tijd, sport	1.260	1.860	2.863	600	47,6%	1.003	53,9%
Beheer	2.043	2.966	2.772	923	45,2%	-194	-6,5%
Geneeskunde - paramedische beroepen	1.902	2.759	2.611	857	45,1%	-148	-5,4%
Overige beroepsdomeinen	14.810	16.959	15.393	2.149	14,5%	-1.566	-9,2%
Totaal	28.186	35.063	31.968	6.877	24,4%	-3.095	-8,8%

Bron: Actiris, berekeningen view.brussels

Tabel 12: Evolutie van het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures in Brussel per hoofdberoepsgroep - Jaartotalen van 2015 tot 2020

	2015	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
				in a.w.	in %	in a.w.	in %
Onderwijzend en leidinggevend personeel in scholen	1.432	2.087	2.001	655	45,7%	-86	-4,1%
Gespecialiseerd administratief medewerkers	1.164	1.833	1.539	669	57,5%	-294	-16,0%
Verpleegkundigen en verzorgenden	676	1.141	948	465	68,8%	-193	-16,9%
Leidinggevenden	609	862	897	253	41,5%	35	4,1%
Bouwwerkers-en technici	449	699	804	250	55,7%	105	15,0%
Overige beroepsgroepen	10.161	15.518	11.733	5.357	52,7%	-3.785	-24,4%
Totaal	14.491	22.140	17.922	7.649	52,8%	-4.218	-19,1%

Bron: VDAB

Het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures in Brussel, neemt **in de periode van 2015 tot 2019** toe met de helft (+52,8%)¹². Ook het aantal rechtstreeks door Actiris ontvangen werkaanbiedingen, stijgt, maar minder uitgesproken (+24,4%). Het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures neemt daarbij zeer sterk toe bij de beroepsgroep 'verpleegkundigen en verzorgenden' (+68,8%). De stijging van het aantal rechtstreeks ontvangen werkaanbiedingen daarentegen is erg sterk uitgesproken voor de beroepsdomeinen 'psychosociaal, cultuur, vrije tijd en sport' (+47,6%), 'beheer' (+45,2%) en 'geneeskunde en paramedische beroepen' (+45,1%).

Rekening houdend met de COVID-19-crisis, daalt het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen va-

atures in de periode van 2019 tot 2020. Er is ook een daling van het aantal rechtstreeks door Actiris ontvangen werkaanbiedingen, zij het minder sterk dan de rechtstreeks ontvangen vacatures (respectievelijk -8,8% tegen -19,1%). De daling is daarbij erg uitgesproken voor het beroepsdomein 'administratie'. Het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures neemt daarentegen met de helft toe bij het beroepsdomein 'psychosociaal, cultuur, vrije tijd en sport'.

lets meer dan een derde van het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures in 2020, behoort tot de top 5 van beroepsdomeinen. Dat is meer uitgesproken voor het aantal rechtstreeks ontvangen werkaanbiedingen.

Tabel 13: Evolutie van het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures in Vlaams-Brabant per hoofdberoepsgroep - Jaartotalen van 2015 tot 2020

	2015	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
				in a.w.	in %	in a.w.	in %
Verkopers	2.998	3.268	3.795	270	9,0%	527	16,1%
Onderwijzend en leidinggevend personeel in scholen	1.889	3.356	2.567	1.467	77,7%	-789	-23,5%
Verpleegkundigen en verzorgenden	1.454	2.672	2.310	1.218	83,8%	-362	-13,5%
Gespecialiseerd administratief medewerkers	1.608	2.274	2.218	666	41,4%	-56	-2,5%
Schoonmaak-en onderhoudspersoneel	2.072	2.692	2.117	620	29,9%	-575	-21,4%
Overige beroepsgroepen	16.526	21.389	16.731	4.863	29,4%	-4.658	-21,8%
Totaal	26.547	35.651	29.738	9.104	34,3%	-5.913	-16,6%

Bron: VDAB

¹² Een toename van vacatures moet voorzichtig geïnterpreteerd worden, aangezien het kan gaan om dubbelstellingen bij Actiris en VDAB.

In 2020 heeft VDAB 29.738 vacatures ontvangen voor Vlaams-Brabant. Het aandeel rechtstreeks door ontvangen vacatures is groter in Vlaams-Brabant dan in Brussel. Deze keer was de top 5 goed voor 43,7% van alle ontvangen vacatures. In vergelijking met de top 5 van de werkaanbiedingen die de VDAB in Brussel ontving, kwamen ditmaal ook de vakgebieden «verkoopers» en «schoonmaak- en onderhoudspersoneel» in de top 5 voor, in tegenstelling tot «leidinggevend» en «bouwvakkers- en technici».

Het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures in Vlaams-Brabant, stijgt in de periode van 2015 tot 2019 (+34,3%). De stijging is echter min-

der groot in Vlaams-Brabant dan in Brussel. Het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures neemt wel sterker toe voor beroepen die behoren tot de hoofdberoepsgroepen 'verpleegkundigen en verzorgenden' (83,8%) enerzijds en 'onderwijzend en leidinggevend personeel in scholen' (+77,7%) anderzijds.

Het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures daalt in de periode van 2019 tot 2020 (-16,6%). De daling is iets minder groot in Vlaams-Brabant dan in Brussel. Het aantal rechtstreeks ontvangen neemt echter sterker af voor 'onderwijzend en leidinggevend personeel in scholen' (-23,5%). Er is bovendien een stijging van het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures voor 'verkoopers' (+16,1%).

1.3.2 Knelpuntberoep versus geen knelpuntberoep

Tabel 14: Evolutie van het aantal rechtstreeks door Actiris ontvangen werkaanbiedingen voor een knelpuntberoep in Brussel - Jaartotalen van 2019 tot 2020

	2019	2020	Var. 2019-2020	
			in a.w.	in %
Knelpuntberoep	11.227	10.405	-822	-7,3%
Geen knelpuntberoep	23.836	21.563	-2.273	-9,5%
Totaal	35.063	31.968	-3.095	-8,8%

Bron: Actiris, berekeningen view.brussels

Tabel 15: Evolutie van het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures voor een knelpuntberoep in Brussel - Jaartotalen van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Knelpuntberoep	5.774	9.343	10.987	10.584	9.210	9.617	3.436	59,5%	407	4,4%
Geen knelpuntberoep	8.717	11.418	12.518	13.466	12.930	8.305	4.213	48,3%	-4.625	-35,8%
Totaal	14.491	20.761	23.505	24.050	22.140	17.922	7.649	52,8%	-4.218	-19,1%

Bron: VDAB

Het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures in Brussel, stijgt in de periode van 2015 tot 2019 sterker voor knelpuntberoepen (+59,5%) dan voor niet-knelpuntberoepen (+48,3%).

Er is in de periode van 2019 tot 2020 een daling in het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures voor niet-knelpuntberoepen (-35,8%). Het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures voor knelpuntberoepen, neemt wel nog toe (+4,4%). Het aantal rechtstreeks door Actiris ontvangen werkaanbiedingen, daalt dan weer voor knelpu-

ntberoepen (-7,3%) en niet-knelpuntberoepen (-9,5%). De daling voor niet-knelpuntberoepen is echter minder uitgesproken bij Actiris dan bij VDAB.

Het aandeel rechtstreeks ontvangen vacatures door VDAB voor knelpuntberoepen, bedraagt in 2020 iets meer dan de helft. Er zijn bij de ontvangen werkaanbiedingen van Actiris bijna de helft meer rechtstreeks ontvangen werkaanbiedingen voor niet-knelpuntberoepen (21.563 eenheden) dan voor knelpuntberoepen (10.405 eenheden).

Tabel 16: Evolutie van het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures voor een knelpuntberoep in Vlaams-Brabant - Jaartotalen van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Knelpunt-beroep	12.060	15.730	14.697	16.489	18.338	18.477	6.278	52,1%	139	0,8%
Geen knelpunt-beroep	14.487	16.064	17.021	17.233	17.313	11.261	2.826	19,5%	-6.052	-35,0%
Totaal	26.547	31.794	31.718	33.722	35.651	29.738	9.104	34,3%	-5.913	-16,6%

Bron: VDAB

Het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures in Vlaams-Brabant, steeg in de periode van 2015 tot 2019 met 52,1% voor knelpuntberoepen. De stijging is minder uitgesproken voor niet-knelpuntberoepen (+19,5%).

Er is in de periode van 2019 tot 2020 een daling in het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures voor niet-knelpuntberoepen (-35,0%). Het aantal re-

chtstreeks ontvangen vacatures voor knelpuntberoepen, neemt wel licht toe (+0,8%). De toename is bovendien minder uitgesproken in Vlaams-Brabant dan in Brussel.

Het aandeel rechtstreeks ontvangen vacatures voor knelpuntberoepen, bedraagt in 2020 62%. Dat is meer uitgesproken in Vlaams-Brabant dan in Brussel.

► Ervaring

In volgende rubriek worden het aantal vacatures per vereiste ervaring besproken. Hier worden enkel gegevens van VDAB besproken, aangezien er

geen gegevens rond deze indicator beschikbaar zijn bij Actiris.

Tabel 17: Evolutie van het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures in Brussel per gevraagde ervaring - Jaartotalen van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Geen ervaring (<6m)	5.621	7.059	9.893	11.809	11.017	7.801	5.396	96,0%	-3.216	-29,2%
Enige ervaring (6m-2j)	4.578	8.435	7.842	6.034	5.035	4.412	457	10,0%	-623	-12,4%
Met ervaring (+2j)	4.292	5.267	5.770	6.207	6.088	5.709	1.796	41,8%	-379	-6,2%
Totaal	14.491	20.761	23.505	24.050	22.140	17.922	7.649	52,8%	-4.218	-19,1%

Bron: VDAB

Tabel 18: Evolutie van het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures in Vlaams-Brabant per gevraagde ervaring - Jaartotalen van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Geen ervaring (<6m)	11.064	11.222	12.727	14.762	16.565	13.049	5.501	49,7%	-3.516	-21,2%
Enige ervaring (6m-2j)	7.852	9.853	9.384	9.916	9.939	9.215	2.087	26,6%	-724	-7,3%
Met ervaring (+2j)	7.631	10.719	9.607	9.044	9.147	7.474	1.516	19,9%	-1.673	-18,3%
Totaal	26.547	31.794	31.718	33.722	35.651	29.738	9.104	34,3%	-5.913	-16,6%

Bron: VDAB

Het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures zonder ervaring (minder dan 6 maanden), stijgt in de periode van 2015 tot 2019 het sterkst. Er is in dat opzicht bijna sprake van een verdubbeling in Brussel (+96,0%), en een toename met de helft in

Vlaams-Brabant (+49,7%). Het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures zonder ervaring, daalt in de periode van 2019 tot 2020 het sterkst. De daling is meer uitgesproken in Brussel (-29,2%) dan in Vlaams-Brabant (-21,2%).

Het aandeel rechtstreeks ontvangen vacatures zonder ervaring, bedraagt in 2020 44%. Dat is

zowel het geval voor Brussel als voor Vlaams-Brabant.

1.4 Mismatch op en tussen beide arbeidsmarkten

Dit onderdeel beschrijft de mismatches op en tussen de arbeidsmarkten van Brussel en Vlaams-Brabant. Deze zijn voor een groot deel structureel, al zijn er verschillende oplossingen mogelijk om de mismatches te verkleinen. Eén van de belangrijkste mismatches is de kloof tussen het vaak hoge studie- of competentieniveau dat in de vacatures

wordt gevraagd en het arbeidsaanbod dat vaak laaggeschoold is. Het gaat hierbij vaak om specifieke beroepen waarnaar structureel veel vraag is. Naast de vereiste studies en competenties voor specifieke beroepen, is ook talenkennis van algemeen belang op de arbeidsmarkten van Brussel en Vlaams-Brabant.

1.4.1 Mismatch op basis van studieniveau

► Werkaanbiedingen Actiris per studieniveau

Onderstaande tabel geeft de werkaanbiedingen per studieniveau weer die rechtstreeks ontvangen zijn door Actiris van 2015 tot 2019. In 2019 ontving Actiris in totaal rechtstreeks 35.063 werkaanbiedingen, ongeacht de plaats van tewerkstelling¹³.

Hoewel we niet enkel spreken over werkaanbiedingen ontvangen voor Brussel, omvat het merendeel van deze werkaanbiedingen een tewerkstelling in Brussel, namelijk 82,8% of 29.032 eenheden.

Tabel 19: Rechtstreeks door Actiris ontvangen WA per studieniveau* - 2015-2019**

	2015	2016	2017	2018	2019	Var 2015-2019	
						in a.w.	in %
Geen vereiste of niet gepreciseerd	7.548	8.891	11.389	13.678	10.270	2.722	36,1%
Laaggeschoold	4.188	3.016	3.678	2.571	2.176	-2.012	-48,0%
Middengeschoold	5.114	6.217	6.537	6.768	9.074	3.960	77,4%
Hooggeschoold	11.336	10.809	13.204	14.370	13.543	2.207	19,5%
Totaal	28.186	28.933	34.808	37.387	35.063	6.877	24,4%

* Laaggeschoold = maximum lager secundair, middengeschoold = diploma hoger secundair, hooggeschoold = minstens bachelor- of masterdiploma

** Ten gevolge van een wijziging van de website voor de registratie van werkaanbiedingen (invoering uniek dossier werkgevers) is het gevraagde studieniveau in de werkaanbieding niet meer beschikbaar vanaf 2020

Bron: Actiris, bewerkingen door view.brussels

¹³ Dit zijn alle werkaanbiedingen die ontvangen zijn, ongeacht de exacte plaats van tewerkstelling. Aangezien veruit de meeste werkaanbiedingen (namelijk 82,8% in 2019) een tewerkstelling in het BHG betreffen, communiceert Actiris doorgaans over het totale aantal rechtstreeks ontvangen werkaanbiedingen, ongeacht de exacte plaats van tewerkstelling. We nemen het totaal aantal werkaanbiedingen mee in deze analyse omdat dit ook de werkaanbiedingen zijn die Actiris prioritair voorstelt aan de Brusselse werkzoekenden.

In 2019 bedroeg het aantal werkaanbiedingen ontvangen door Actiris voor laaggeschoolde profielen 2.176 werkaanbiedingen. Dit aantal kende een daling (-48,0%) sinds 2015. Het aantal werkaanbiedingen voor middengeschoolden ondergaat daarnaast een opmerkelijke stijging (+77,4%) sinds 2015, tot 9.074 eenheden in 2019. De meerderheid van alle werkaanbiedingen ontvangen door Actiris zijn voor hooggeschoolde

profielen, met 38,6% van het totaal of 13.543 eenheden. Daarnaast zijn er ook een groot aantal vacatures ingediend 'zonder vereiste of niet gespecificeerd', namelijk 10.270 vacatures. Dit soort werkaanbiedingen is met 36,1% gestegen sinds 2015. Samen met de werkaanbiedingen voor laaggeschoolden gaat het om meer dan één op de drie werkaanbiedingen.

► Vacatures VDAB per studieniveau

Deze paragraaf bespreekt het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures door VDAB van 2015 tot

2020. Dit wordt zowel gedaan voor de regio Brussel als Vlaams-Brabant.

Tabel 20: Evolutie van het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures voor Brussel per studieniveau basis* – Jaartotalen van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Geen specifieke studievereiste of kortgeschoold**	4.251	7.661	6.305	6.115	4.886	4.394	635	14,9%	-492	-10,1%
<i>waarvan geen specifieke studievereiste</i>	-	5.960	4.082	4.167	3.462	3.539	-	-	77	2,2%
<i>waarvan kortgeschoold</i>	-	1.801	2.223	1.948	1.424	855	-	-	-569	-40,0%
Middengeschoold	3.538	3.658	5.321	5.605	5.117	3.486	1.579	44,6%	-1.631	-31,9%
Hooggeschoold	6.702	9.342	11.879	12.330	12.137	10.042	5.435	81,1%	-2.095	-17,3%
Totaal	14.491	20.761	23.505	24.050	22.140	17.922	7.649	52,8%	-4.218	-19,1%

* Kortgeschoold = maximum lager secundair, middengeschoold = diploma hoger secundair, hooggeschoold = graduaat, bachelor of master

**Er wordt pas vanaf 2016 een onderscheid gemaakt tussen de vacatures 'geen specifieke studievereiste' en 'kortgeschoold', de gegevens van 2015 ontbreken hiervoor

Bron: VDAB

We zien dezelfde dynamieken bij de vacatures ontvangen door VDAB voor het Brussels Gewest tot 2019¹⁴. VDAB ontvangt in 2019 1.424 vacatures voor kortgeschoolde profielen, wat een daling is van 20,9% ten opzichte van 2016. Tegelijk steeg net zoals bij de werkaanbiedingen van Actiris het aantal vacatures voor middengeschoolde profielen van 2015 tot 2019 (+44,6%). Het aantal vacatures ontvangen voor hooggeschoolde profielen steeg opmerkelijk (+81,1%) tussen 2015 en 2019. De vacatures voor hooggeschoolde profielen behelzen ook meer dan de helft van de vacatures in 2019. Het aantal ontvangen vacatures voor laaggeschoolde profielen omvat daarentegen slechts 6,4% van het aantal ontvangen vacatures dat jaar, wat vergelijkbaar is met de werkaanbiedingen bij Actiris.

IMPACT COVID-19-CRISIS

VDAB beschikt ook over gegevens van 2020. Over het algemeen werden in 2020 19,1% minder vacatures ontvangen bij VDAB voor Brussel tegenover het voorgaande jaar 2019. Deze daling liet zich vooral merken bij de vacatures voor kortgeschoolden (-40,0%), middengeschoolden (-31,9%) en hooggeschoolden (-17,3%). Enkel de vacatures zonder specifieke studievereisten stegen licht (+2,2%) ten opzichte van het voorgaande jaar. In deze cijfers zien we duidelijk de gevolgen van de COVID-19-crisis die startte in 2020.

Tabel 21: Vacatures in Vlaams-Brabant per studieniveau* – jaartotalen 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Geen specifieke studievereiste of kortgeschoold**	10.097	11.227	11.511	11.981	13.108	10.345	3.011	29,8%	-2.763	-21,1%
<i>waarvan geen specifieke studievereiste</i>	-	9.272	10.522	10.857	11.846	9.031	-	-	-2.815	-23,8%
<i>waarvan kortgeschoold</i>	-	1.955	989	1.124	1.262	1.314	-	-	52	4,1%
Middengeschoold	6.114	6.132	6.716	7.362	7.923	8.072	1.809	29,6%	149	1,9%
Hooggeschoold	10.336	14.435	13.491	14.379	14.620	11.321	4.284	41,4%	-3.299	-22,6%
Totaal	26.547	31.794	31.718	33.722	35.651	29.738	9.104	34,3%	-5.913	-16,6%

* Kortgeschoold = maximum lager secundair, middengeschoold = diploma hoger secundair, hooggeschoold = graduaat, bachelor of master

**Er wordt pas vanaf 2016 een onderscheid gemaakt tussen de vacatures 'geen specifieke studievereiste' en 'kortgeschoold', de gegevens van 2015 ontbreken hiervoor

Bron: VDAB

¹⁴ Er zijn kleine methodologische verschillen tussen VDAB en Actiris wat betreft de indeling van vacatures per studieniveau. Methodologie voor de indeling van studieniveaus voor gegevens Actiris kan teruggevonden worden op [Viewstat](#) en voor VDAB op [Arvastat](#).

In Vlaams-Brabant waren er in 2019 1.262 vacatures voor kortgeschoolde profielen. Dit aantal is in gedaald (-32,8%) sinds 2016, maar na een dip in 2017 met 989 vacatures, steeg het aantal elk jaar weer gestaag naar 1.262 vacatures in 2019. Ook in Vlaams-Brabant steeg het aantal vacatures voor middengeschoolden in 2019 met 29,6% tegenover 2016. Het aantal vacatures voor hogeschoolden steeg naar 14.620 eenheden in 2019. In tegenstelling tot in Brussel betreft het minder dan de helft van de ontvangen vacatures (41,0% in 2019). In Vlaams-Brabant zijn er meer vacatures waarvoor er geen specifieke studievereisten vermeld zijn dan in Brussel. Dit aantal bedroeg in 2019 11.846 vacatures of 33,2% van het totaal aantal ontvangen vacatures. Indien dit inderdaad vacatures zou betreffen die geen specifieke studievereisten vragen, zou dit interessant zijn voor Brusselse werkzoekenden. Dit is echter niet altijd het geval, daarom moet er voorzichtig worden omgesprongen met deze cijfers.

ENKELE TRENDS

De opvallendste evolutie uit voorgaande cijfers is de **algemene daling van het aantal vacatures voor laaggeschoolde profielen bij beide diensten sinds 2015**. Daartegenover staat een **stijging van het aantal vacatures voor middengeschoolde profielen en hogeschoolde profielen**.

We zien ook dat de studievereisten voor vacatures in Vlaams-Brabant structureel iets lager liggen dan in Brussel.

► Groot aantal NWWZ in Brussel met buitenlands diploma zonder equivalent

In deze paragraaf wordt het aantal NWWZ in Brussel besproken om een beeld te krijgen van het pro-

IMPACT COVID-19-CRISIS

Ook voor Vlaams-Brabant heeft VDAB cijfers voor 2020. Het totaal aantal vacatures daalde met -16,6% ten opzichte van het voorgaande jaar, wat een gelijksoortige daling is als de daling in Brussel. Toch loopt het niet helemaal gelijk met de trend in Brussel. Zo steeg het aantal vacatures voor kortgeschoolden (4,0%) en middengeschoolden (+2,0%) licht ten opzichte van het voorgaande jaar. Het aantal vacatures voor hogeschoolden daalde (-22,6%), net zoals de vacatures zonder specifieke studievereisten (-23,8%) ten opzichte van het jaar ervoor. De COVID-19-crisis had in Vlaams-Brabant dus vooral impact op de beschikbare vacatures voor hogeschoolden en de vacatures zonder specifieke studievereisten.

Een andere vaststelling is dat beide openbare arbeidsbemiddelingsdiensten daarnaast ook een redelijk aantal **vacatures zonder specifieke studievereisten** ontvangen voor de beide regio's. Er zijn in 2019 respectievelijk 10.270 werkaanbiedingen, 3.162 vacatures in Brussel en 11.846 vacatures in Vlaams-Brabant zonder vereiste of gespecificeerd studieniveau bij Actiris en bij VDAB. Hiermee moet voorzichtig worden omgesprongen, aangezien het hier niet noodzakelijk om werkaanbiedingen gaat die geschikt zijn voor laaggeschoolden.

fiel van de werkzoekenden die zich op de arbeidsmarkt aanbieden.

Tabel 22: Evolutie van het aantal NWWZ per studieniveau (laag - midden - hoog) - Jaargemiddelden van 2015 tot 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2015-2019		Var. 2019-2020	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Laag	24.786	22.783	21.483	20.302	19.071	18.701	-5.715	-23,1%	-370	-1,9%
Midden	20.460	19.441	18.849	18.499	18.290	19.255	-2.170	-10,6%	965	5,3%
Hoog	14.312	13.500	12.788	12.703	13.732	15.725	-580	-4,1%	1.993	14,5%
Buitenland zonder equivalent	43.654	42.096	40.272	38.699	36.954	35.122	-6.700	-15,3%	-1.833	-5,0%
Totaal	103.212	97.820	93.392	51.504	88.047	88.803	-15.165	-14,7%	756	0,9%

Bron: Actiris, berekeningen door view.brussels

Tegenover het beperkte aantal werkaanbiedingen voor laaggeschoolde profielen staan relatief veel laag- en middengeschoolde Brusselse werkzoekenden. Deze groep omvat meer dan een derde van het totaal aantal werkzoekenden in Brussel. Daarnaast zijn er in 2020, 35.122 NWWZ met een buitenlands diploma zonder equivalent, dit is ongeveer twee op vijf van alle NWWZ (40,9% voor oktober 2021). Hoewel sommigen onder hen hooggekwalificeerd zijn volgens hun buitenlands diploma, wordt dit niet erkend en biedt het zonder gelijkstelling allerminst garantie op een snelle en duurzame professionele inschakeling en zeker niet op het niveau van hun

niet-erkend diploma. We komen terug op dit thema in onderdeel 3.d.

Over het algemeen daalde het aantal NWWZ tussen 2015-2019 (-14,7%). Deze positieve trend werd voor een deel vertraagd door de COVID-19-crisis, en meer bepaald het sterkst voor de hooggeschoolde profielen. In 2020 steeg het aantal NWWZ naar 88.803 eenheden tegenover 88.017 eenheden in 2019, wat neerkomt op een stijging van 0,9%. Vooral het aantal midden- (+5,3%) en hooggeschoolde (+14,5%) aantal NWWZ steeg. Het aantal laaggeschoolde NWWZ daalde daarentegen met -1,9%.

► **Opleidingen en geschreven vacatures bieden opportuniteiten**

Uit de cijfergegevens blijkt dat de mismatch tussen werkzoekenden en de vereisten in de vacatures op basis van het studieniveau nog altijd reëel is. De **organisatie van opleidingen, een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en een betere erkenning van buitenlandse diploma's** kunnen pistes zijn om tegemoet te komen

aan deze mismatch. In deel 3 wordt hier ook nog verder op ingegaan.

Ook kunnen er oplossingen gevonden worden bij het **herschrijven van vacatures**. Volgens een studie van Steunpunt Werk worden er in vacatures vaak hoge diploma- en competentievereisten ges-

teld, terwijl deze niet steeds nodig zijn voor de uitvoering van een bepaalde job¹⁵. Een gevolg hiervan is dat mogelijk geschikte kandidaten niet solliciteren en dat de mismatch tussen vraag en aanbod op basis van studieniveau op deze manier versterkt wordt. Het kan daarom zinvol zijn om organisaties te sensibiliseren over het belang van het juist inschatten van diplomavereisten en een andere kijk te cultiveren bij het opstellen van va-

1.4.2 Mismatch op basis van beroepsdomein

Een andere mismatch is deze op basis van het beroepsdomein. Werkzoekenden die zich aanmelden voor een vacature beschikken niet altijd over de gevraagde competenties of het gevraagde profiel om die vacature in te vullen. Er kan een mismatch zijn tussen wat de gevraagde competenties zijn en de competenties die de werkzoekende heeft. Vraag en aanbod zijn in zulke gevallen op beroepsniveau kwalitatief niet in evenwicht. Wanneer de vraag groter wordt dan het beschikbare aanbod op de arbeidsmarkt, raken vacatures niet ingevuld. Wanneer vacatures op langere termijn ook niet ingevuld raken, spreken we over knelpuntbe-

captures om een nieuwe visie te ontwikkelen. De vraag stelt zich hierbij ook in hoeverre organisaties kunnen blijven verwachten dat een persoon reeds vóór de aanwerving alle nodige competenties in zich moet hebben. Hierbij is het van belang om de competentieversterking op de werkvloer in rekening te brengen en ook actief in te zetten op werkplekleren, levenslang leren etc.

roepen¹⁶. Uit de cijfers van punt 1.3.2. blijkt dat bij VDAB het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures voor knelpuntberoepen blijft stijgen zowel in Brussel als Vlaams-Brabant. Bij de ontvangen werkaanbiedingen van Actiris wordt een dalende trend opgemerkt, al blijft het aantal rechtstreeks ontvangen vacatures voor knelpuntberoepen relevant.

In de volgende paragraaf wordt er verder ingegaan op de knelpuntberoepenlijst die ook aangeeft waar de belangrijkste opportuniteiten voor arbeidsmobiliteit liggen.

► Meer knelpuntberoepen in Vlaams-Brabant dan in Brussel

Een belangrijke indicator voor de mismatch op basis van competenties en profielen is de knelpuntberoepenlijst. De knelpuntberoepen in Brussel¹⁷ en Vlaanderen¹⁸ komen grotendeels overeen. Werkzoekenden met technische profiel, een ingenieursdiploma, opleiding in de zorg (enkele van de belangrijkste knelpuntberoepen), ... zullen daarom ook makkelijk binnen hun gewest een job kunnen vinden.

Het vergelijken van de lijsten van knelpuntberoepen van Actiris en VDAB, tussen Brussel en Vlaanderen, kan relevante informatie verschaffen over verschillende dynamieken tussen vraag en aanbod in de arbeidsmarkten in Brussel en de Vlaamse rand. Wel is het methodologisch niet eenvoudig aangezien er een verschillende methodologie wordt gehanteerd bij het opstellen van de

15 Bastiaensens, S., Cannaerts, N., & De Vos, A. (2018). *Wijzigingen in jobs, vaardigheden en vacatures?* VIONA onderzoeksrapport, in opdracht van Vlaams Departement Werk en Sociale Economie. Antwerpen: Antwerp Management School

16 Vlaamse Overheid (2021), [Naar een leer- en loopbaanoffensief. Tweede advies arbeidsmarktexperten](#).

17 Lijst [knelpuntberoepen](#) in het BHG in 2020 (2021).

18 Lijst [knepuntberoepen](#) in Vlaanderen (2021).

lijsten. Tegelijkertijd is de opgebrachte informatie beperkt, door de gelijkenissen tussen beide lijsten. Het toont wel aan dat er in Vlaanderen meer

knelpuntberoepen op de lijst staan en dat de tekorten dus groter zijn.

► Het in kaart brengen van potentieel voor vacatures met lage kwalificatievereisten

Om de belangrijkste opportuniteiten voor arbeidsmobiliteit tussen Brussel en de Vlaamse rand in kaart te brengen stellen we voor om verder te kijken dan de lijsten knelpuntberoepen alleen. Gezien de arbeidsmarktkrapte in Vlaanderen en de hogere werkloosheidsgraad in Brussel, wordt er in de eerste plaats gekeken naar arbeidsmobiliteit van Brussel naar Vlaanderen.

Zo wordt opgemerkt dat al veel Vlaams-Brabantse werknemers pendelen naar Brussel voor jobs in de quataire sector, maar ook de omgekeerde beweging kan gemaakt worden. Vlaams-Brabant herbergt een grote tertiaire sector, en heeft meer tewerkstellingsplaatsen dan inwonende werknemers. Het gaat hierbij om sectoren zoals de groothandel, transport, logistiek en post, en in mindere mate kleinhandel en andere handelsactiviteiten¹⁹.

We selecteren in onderstaande lijst de hoofdberoepsgroepen op basis van de knelpuntberoepen zowel in [Brussel](#) als [Vlaams-Brabant](#) en aangevuld met een belangrijk volume ontvangen en openstaande vacatures in Vlaams-Brabant en Brussel, en daarbinnen de beroepen die toegankelijk zijn zonder specifiek diploma of met een diploma hoger secundair onderwijs. We

komen tot de volgende lijst van hoofdberoepsgroepen: Schoonmakers/huishoudhulp, Zorg en verzorgenden, Veiligheidsagenten, Commerciële beroepen en administratie, Industrie, Transport en logistiek, Voeding en horeca, Bouw en technische beroepen. De beroepsgroep 'Informatica' kent ook erg veel vacatures maar vraagt om midden- en hoogopgeleide profielen waardoor we dit beroepsdomein voor de verdere oefening buiten beschouwing laten.

Deze lijst van beroepsprofielen is opgesteld in het kader van de doelstelling om mandatering toe te spitsen op enkele beroepsprofielen die hiervoor specifiek interessant zijn. Mandatering is een algemene term die aanduidt dat een Brusselse werkzoekende wordt begeleid door VDAB om een job te vinden in Brussel of de Vlaamse Rand, al dan niet aangevuld met opleiding via VDAB. Deze lijst bevat dus een heel aantal beroepen die interessant zijn voor interregionale mobiliteit, al is deze oefening hier niet uitsluitend op gericht. Ze houdt immers ook rekening met tewerkstellingsopportuniteiten in Brussel zelf. Naar de gezamenlijke arbeidsmarktanalyse van volgend jaar zullen Actiris en VDAB deze oefening verfijnen.

19 Steunpunt Data & Analyse (2018), [Werken in Vlaams-Brabant](#).

Schoonmakers/huishoudhulp

- Schoonmakers/huishoudhulp zijn knelpuntberoep in *Vlaanderen* maar niet in Brussel.
- Zeer grote arbeidsreserve in Brussel wegens weinig tot geen diplomaveisten en beperkte taalvereisten.
- Structurele tekorten voor industriële schoonmaak: kandidaten moeten in het bezit zijn van een aantal certificaten.
- Mogelijke knelpunten: mobiliteit, flexibiliteit, talenkennis, arbeidsomstandigheden (fysiek zwaar en onder tijdsdruk werken). Er is ook een hoge turnover in dit beroep.
- Begeleiding kan aangewezen zijn om de vaak laaggeschoolde en onervaren werkzoekenden voor te bereiden op zowel de sollicitatieprocedure als op de job zelf.

Zorg en verzorging: Verzorgenden, kinderbegeleiders, kapper, schoonheidsspecialist

- De meeste van deze beroepen zijn zowel in *Brussel als Vlaanderen* knelpuntberoepen.
- Men heeft vaak een brevet of diploma nodig. Er is daardoor nood aan voldoende opleidingen.
- Minstens een basiskennis Nederlands vereist in Vlaanderen. Ook in Brussel zijn de profielen met kennis van het Nederlands zeer gegeerd.
- Structurele tekorten in deze beroepen, die door de demografie nog kunnen toenemen (zowel kinderopvang in Brussel als ouderenzorg in Vlaanderen en Brussel wegens vergrijzing).
- Voor sommige beroepen bestaat er wel een grote arbeidsreserve die verder opgeleid zou kunnen worden, bijvoorbeeld voor niet-gediplomeerde kinderoppas of begeleider buitenschoolse kinderopvang.
- kinderverzorgende crèche: hoge turnover en tekorten, werken vaak via tewerkstellingsmaatregelen.
- schoonheidsspecialisten en kappers missen in Brussel vaak ervaring, talenkennis of een commerciële ingesteldheid. Ook de arbeidsomstandigheden kunnen kandidaten afschrikken.
- Mogelijks zijn sommige schoonheidsspecialisten of kappers in te schakelen in een zorgberoep na opleiding.
- Voor sommige beroepen in de zorg liggen de lonen hoger in Vlaanderen, al zijn de behoeften ook in Brussel groot.

Veiligheidsagenten

- Knelpuntberoep in Vlaanderen. Voor 2019 en 2020 geen knelpuntberoep in Brussel, maar heeft wel meerdere keren op de lijst gestaan.
- Groot gewicht van de door VDAB ontvangen vacatures in Vlaams-Brabant
- Veel werkzoekenden zijn geïnteresseerd in dit beroep, maar een groot deel beschikt niet over het algemeen bekwaamheidsattest en/of over de gevraagde talenkennis.

- Indien men wil toeleiden via mandatering, is het dus belangrijk dat men het algemeen bekwaamheid-sattest kan behalen en zo nodig ook een taal cursus kan volgen.
- Een opleiding op de werkvloer in samenwerking met de bedrijven is aan te bevelen.
- Werkgevers willen ook vrouwen aantrekken en zoeken meer en meer communicatieve profielen. Werkzoekenden met een beroepencode onthaalmedewerker, verkoper etc. kunnen mogelijks over relevante competenties beschikken.
- Andere mogelijke knelpunten zijn mobiliteit en nationaliteitsvoorwaarde (Europese nationaliteit)

Commerciële beroepen en administratie: callcenter operator, secretaris, verkoper

- Behoeften in beide gewesten, maar meer uitgesproken in Vlaams-Brabant.
- Belang tweetaligheid (NL/FR) zowel voor verkopers in winkels (van basiskennis tot goede kennis) als voor de administratieve beroepen.
- Lage/geen diplomavoorwaarden voor verkopers of callcenter operator, waardoor grote arbeidsreserve.
- Op lange termijn minder vraag door digitalisering (groei e-commerce en invoering automatische kassa's).
- Knelpunt naast taal is vaak commerciële vaardigheden, flexibiliteit, arbeidsomstandigheden, mobiliteit, enz.
- Interessant om taal cursussen door VDAB aan te bieden en werkzoekenden te sensibiliseren op mobiliteitsvoorwaarden.

Industrie: technicus, mecaniciens, productieoperator chemie

- Breed scala aan structurele knelpuntberoepen voor laag- en middengeschoolden.
- Voor sommige beroepen is talenkennis minder van belang.
- Werkgevers zoeken naar ervaren en competente kandidaten, maar kunnen deze niet altijd vinden. Belang en opportuniteiten van opleiding op de werkvloer of duaal leren.
- Technische beroepen hebben vaak een ondergewaardeerd imago. Dat ontmoedigt jongeren om voor deze sector te kiezen.
- Er zijn heel wat werkzoekenden die volgens hun dossier graag een manueel beroep zouden uitoefenen. Een groot deel van hen beschikt echter niet over de juiste kwalificaties.
- Voortdurend veranderende technieken maakt ook permanente opleiding noodzakelijk.
- Sommige beroepen leunen deels aan bij bepaalde beroepen uit de bouwsector.

Transport en logistiek: buschauffeur, taxichauffeur en vrachtwagenchauffeur

- Knelpuntberoepen in *beide gewesten*, maar verschillende accenten per gewest. Begeleiders van spoorvoertuigen en bestuurders wegtransport groter accent in Vlaanderen.
- De laatste jaren zijn vooral de chauffeurs in het wegtransport knelpuntberoepen.
- Sommige werkzoekenden lopen vast door slechte referenties (bv problemen met vorige werkgever na veroorzaken ongeval), maar willen toch als chauffeur blijven werken.
- Andere knelpunten: mobiliteit, vakbekwaamheid, arbeidsomstandigheden en concurrentie met buitenlandse werkkrachten
- Nood aan theorie- en praktijkopleidingen en bijscholingen (code 95)
- Aandachtspunt is wel dat anderstaligen moeite kunnen hebben om de theorie voor hun rijopleiding in het Nederlands of Frans te volgen.
- Op en rond de luchthaven is er ook vraag naar andere logistieke profielen zoals bijvoorbeeld magazijnmedewerkers, administratief logistiek medewerkers.
- Ook een groeiende vraag naar koeriers/bezorgers wegens e-commerce en maaltijdbezorging, maar vaak ongunstige arbeidsomstandigheden.
- Administratief logistiek medewerkers: meer openstaande vacatures in Vlaanderen dan in Brussel. Ook op en rond de luchthaven. Nood aan opleidingen. Vragen soms eerder hooggeschoolde profielen.
- Magazijnmedewerkers, orderpicker, heftruckchauffeur : vraag naar mensen met een basiskennis Nederlands, een heftruckbrevet en een goede fysieke gezondheid die flexibel inzetbaar zijn (interimwerk, shiftsysteem, eigen vervoer). Soms ook leiderschapskwaliteiten gevraagd (bv magazijnmeester, magazijnbediende).

Voeding, horeca: bakker, slager, productieoperator voeding, kok

- Bakker en slager zijn knelpuntberoepen in de *beide gewesten* met hoog gewicht vacatures in Vlaams-Brabant.
- Vooral industriële bakkerijen.
- Onregelmatige werkuren (shifts). Hierdoor vraag naar flexibiliteit en mobiliteit.
- Lage taalvereisten en lage diplomaveren.
- Kleinere directe arbeidsreserve, maar mogelijk verbreden naar werkzoekenden met aanleunende beroepsaspiraties in de voeding, horeca (bijvoorbeeld keukenmedewerker) of in de industrie (productie-operatoren in een ander domein).
- Nood aan beroepsopleidingen en werkzoekenden sensibiliseren over deze beroepen, werkomstandigheden verbeteren en opleidingen.
- Momenteel tekorten in beide gewesten.

Bouw en technische beroepen: carrosseriewerker, elektricien, dakdekkers, mecanicien koeltechniek, gespecialiseerd bouwvakker renovatiewerken

- Breed scala aan beroepen met goede tewerkstellingskansen in *beide gewesten*.
- Voor sommige beroepen is talenkennis minder van belang.
- Beroepen voor laag- en middengeschoolden.
- Hoge arbeidsreserve, maar vaak onvoldoende gekwalificeerd. Ook tekort aan specifieke attesten, bijvoorbeeld cedicol. Er is dus nood aan beroepsopleidingen en sensibilisering naar deze opleidingen.
- Probleem van zwartwerk.
- Arbeidsomstandigheden kunnen fysiek zwaar zijn en contracten onstabiel.

1.4.3 Taalkloof

Zowel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als de Vlaamse Rand kennen een groot aantal arbeidsplaatsen waarbij taalvereisten worden gesteld. Zowel het internationale karakter van de Brusselse hoofdstad, alsook de verschillende administratieve gewesttalen in Brussel en de rand hebben een impact op de talenkennis die gevraagd wordt op de werkvloer. Het gaat dan vaak om de officiële landstalen, het Frans en het Nederlands, maar ook het Engels is veel gevraagd. Aangezien een aanzienlijk deel van de kandidaten

vaak niet over de gevraagde talenkennis beschikt, vormt dit vaak een struikelblok bij het invullen van vacatures of andersom voor werkzoekenden om werk te vinden.

Hieronder wordt eerst een overzicht gegeven van de gevraagde talenkennis in de vacatures die Actiris en VDAB ontvangen voor Brussel en Vlaams-Brabant. Daarna wordt kort ingegaan op de talenkennis van de werkzoekenden uit Brussel en Vlaams-Brabant.

► [Taalvereisten in de vacatures die Actiris en VDAB ontvangen](#)

De cijfers van Actiris en VDAB over de talenvereisten in de vacatures zijn moeilijk te vergelijken gezien de verschillen in registratie en methoden van berekening. Het onderstaande overzicht is dus eerder indicatief en dient met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Bijna de helft van de werkaanbiedingen die Actiris rechtstreeks ontvangt vermelden taalvereisten. In

de meeste gevallen gaat het om tweetalige functies waarvoor kennis van de beide landstalen vereist is. Dit is het geval voor 27,7% van de ontvangen werkaanbiedingen. Daarnaast is er een sterke vraag naar kennis van het Engels. 12,7% van de ontvangen werkaanbiedingen vereisen kennis van het Nederlands, Frans en Engels en 7,2% vermeld taalvereisten Engels zonder taalvereisten Nederlands of Frans.

Tabel 23: Verdeling van de rechtstreeks door Actiris ontvangen werkaanbiedingen* volgens taalvereisten – 2019**

	2019	2020
Totaal ontvangen werkaanbiedingen	35.063	
Eéntalige werkaanbiedingen	17.724	50,5%
Werkaanbiedingen met taalvereisten	17.339	49,5%
<i>waarvan FR/NL</i>	9.695	27,7%
<i>waarvan FR/NL + ENG</i>	4.441	12,7%
<i>waarvan ENG</i>	2.513	7,2%
<i>waarvan andere taalvereisten</i>	690	2,0%

Bron: Actiris, berekeningen view.brussels

* De meeste werkaanbiedingen die Actiris rechtstreeks ontvangt betreffen een tewerkstelling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In 2019 is dit het geval voor 83% van de rechtstreeks ontvangen werkaanbiedingen.

** Wegens de invoering van het Uniek Dossier is de variabele sinds 2020 niet langer een verplicht veld voor het aanmaken van een werkaanbieding. Wegens deze methodologische aanpassing zijn er nog geen gegevens beschikbaar voor 2020 en zal er vanaf dat jaar mogelijks een breuk in de cijfers zijn.

We merken hierbij op dat de taalvereisten sterk kunnen variëren naar gelang van de job. Er zijn duidelijke verschillen naar gelang van het beroep, de sector, het studieniveau van de werkaanbieding alsook de plaats van tewerkstelling. Waar in sommige gevallen een perfecte kennis van beide landstalen wordt gevraagd, volstaat in andere gevallen een elementaire kennis van de taal.

Voor de beroepen waarbij er een contact met klanten is kennen hogere taalvereisten, maar ook bepaalde beroepsdomeinen zoals ingenieurs, informatici, economie en financiën of management. De gevraagde talenkennis stijgt ook met het gevraagde studieniveau in de werkaanbieding²⁰.

Bij de vacatures die VDAB ontvangt zijn de taalvereisten voor het Nederlands het meest uitges-

proken. Dit geldt niet alleen voor de vacatures in Vlaanderen en in het bijzonder Vlaams-Brabant, maar ook voor de vacatures die VDAB ontvangt voor het Brussels Gewest. In 91,1% van de vacatures voor regio Brussel en in 84,1% van de vacatures voor Vlaams-Brabant wordt een goede tot zeer goede kennis van het Nederlands gevraagd.

Naast kennis van het Nederlands zijn ook het Frans en het Engels veel gevraagde talen in de vacatures die VDAB ontvangt. Zo vraagt bijna 30% van de vacatures voor Brussel een goede tot zeer goede kennis van het Frans. Voor Vlaams-Brabant gaat het om bijna 1 op de 5 vacatures. Wat betreft de kennis van het Engels wordt een goede tot zeer goede kennis gevraagd in ongeveer 1 op 6 vacatures zowel voor Brussel als voor Vlaams-Brabant.

²⁰ view.brussels, 2020, "[De taalvereisten op de arbeidsmarkt en de talenkennis van de werkzoekenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#)".

Tabel 24: Door VDAB ontvangen vacatures voor Brussel volgens taalvereisten Nederlands, Frans en Engels – 2020

	Nederlands		Frans		Engels	
Geen kennis	29	0,2%	92	0,5%	78	0,4%
Beperkte kennis	276	1,5%	1.007	5,6%	324	1,8%
Goede kennis	5.286	29,5%	3.424	19,1%	2.272	12,7%
Zeer goede kennis	11.032	61,6%	1.914	10,7%	717	4,0%
Geen kennis opgegeven*	1.299	7,2%	11.485	64,1%	14.531	81,1%
Totaal	17.922	100,0%	17.922	100,0%	17.922	100,0%

Bron: VDAB

Tabel 25: Door VDAB ontvangen vacatures voor Vlaams-Brabant volgens taalvereisten Nederlands, Frans en Engels - 2020

	Nederlands		Frans		Engels	
Geen kennis	10	0,0%	55	0,2%	25	0,1%
Beperkte kennis	1.046	3,5%	1.915	6,4%	1.096	3,7%
Goede kennis	8.909	30,0%	4.405	14,8%	3.138	10,6%
Zeer goede kennis	16.094	54,1%	1.968	6,6%	1.750	5,9%
Geen kennis opgegeven*	3.679	12,4%	21.395	71,9%	23.729	79,8%
Totaal	29.738	100,0%	29.738	100,0%	29.738	100,0%

Bron: VDAB

*Werkgevers zijn niet verplicht om de vereiste talenkennis op te geven. De weergegeven cijfers over taalvereisten zijn dus mogelijk onderschattingen van de reële vraag.

Het verschil in taalvereisten in de vacatures die Actiris ontvangt versus de vacatures die VDAB ontvangt heeft wellicht deels te maken met de verschillende wijze waarop de talenkennis in de vacatures wordt geregistreerd. De hoge taalvereisten Nederlands bij vacatures van VDAB kunnen wellicht ook deels verklaard worden door het feit dat de VDAB een Nederlandstalige organisa-

tie is en hierdoor eerder Nederlandstalige werkgevers aantrekt, terwijl Actiris in het tweetalige Brussels gewest een tweetalige dienstverlening aanbiedt. Algemeen kunnen we echter concluderen dat zowel kennis van het Nederlands, het Frans, alsook het Engels duidelijk van belang zijn op de Brusselse arbeidsmarkt en in de Vlaamse rand.

De VDAB-publicatie “Taal centraal?! Een blik op taalvereisten in vacatures en talenkennis van werkzoekenden” uit 2020 gaat verder in op de taalvereisten in Vlaanderen. Volgens deze studie werd in 36,4% van de vacatures gemeld door be-

drijven gevestigd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest talenkennis Frans verwacht. Voor de regio Vilvoorde, die verschillende (tewerkstellings) gemeenten uit de Vlaamse rand omvat, was dit zelfs 42,1%²¹.

► Talenkennis van Brusselse werkzoekenden

Net als bij de vacatures, zijn de cijfers van Actiris en VDAB over de talenkennis van de werkzoekenden moeilijk te vergelijken gezien de verschillen in registratie en methoden van berekening. Het onderstaande overzicht is dus eerder indicatief en dient met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

De grote meerderheid van de Brusselse niet werkende werkzoekenden die bij Actiris zijn ingeschreven zijn Franstalig. 96% heeft een Franstalig dossier. Slechts 4%, oftewel 3.499 personen, waren in 2020 ingeschreven met een Nederlandstalig dossier.

Uitgaande van de taal van het dossier wordt bekeken hoeveel werkzoekenden verklaren over

een mondelinge kennis te beschikken van de andere landstaal. Het gaat dus om een zelfinschatting van het taalniveau door de werkzoekende zelf. Aangezien de meeste dossiers Franstalig zijn, gaat het in de meeste gevallen om kennis van het Nederlands. Van de NWWZ die eind januari 2021 waren ingeschreven beweerde 22,3% over minstens een gemiddelde mondelinge kennis te beschikken van de andere landstaal. 6,7% beweerde een goede kennis te hebben van de andere landstaal. Dit is lager dan de kennis van het Engels. 40,6% van de NWWZ beweerde immers minstens een gemiddelde kennis van het Engels te hebben.

Tabel 26: Mondelinge talenkennis van de Brusselse NWWZ volgens geslacht - januari 2021

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Gemiddelde kennis van de andere landstaal (NL of FR)*	22,2%	22,3%	22,3%
Goede kennis van de andere landstaal	7,2%	6,2%	6,7%
Gemiddelde kennis van het Engels	41,2%	40,0%	40,6%
Goede kennis van het Engels	19,8%	19,4%	19,6%

Bron: Actiris, berekeningen view.brussels

* Afhankelijk van de taal van hun dossier: hetzij het Nederlands voor diegenen met een Franstalig dossier, hetzij het Frans voor diegenen met een Nederlandstalig dossier.

21 VDAB, 2020, “[Taal centraal?! Een blik op taalvereisten in vacatures en talenkennis van werkzoekenden](#)”.

De taalcompetenties van de Brusselse werkzoekenden variëren sterk naargelang de beroepsaspiraties van de werkzoekenden. Evenals bij de werkaanbiedingen is de tweetaligheid van de werkzoekenden meer uitgesproken voor de beroepen waarbij communicatie en contacten centraal staan²².

Hierboven zagen we reeds dat het aandeel werkaanbiedingen met taalvereisten stijgt naarmate het gevraagde studieniveau toeneemt. Dit is ook zo bij de werkzoekenden. Naarmate hun studieniveau stijgt, verklaren zij vaker over een gemiddelde of goede kennis te beschikken van de andere landstaal.

Tabel 27: NWWZ met mondelinge kennis van de andere landstaal* volgens studieniveau - januari 2021

	% Gemiddelde	% Goede
Laag	20,9%	7,4%
Midden	32,9%	10,2%
Hoog	41,4%	13,2%
Buitenland zonder gelijkwaardigheid	8,6%	1,6%
Totaal	22,3%	6,7%

Bron: Actiris, berekeningen view.brussels

* Afhankelijk van de taal van hun dossier: hetzij het Nederlands voor diegenen met een Franstalig dossier, hetzij het Frans voor diegenen met een Nederlandstalig dossier.

Hieruit blijkt ook dat de werkzoekenden, die hun studies in het buitenland hebben gedaan, vaak zelden een gemiddelde kennis hebben van de andere landstaal, namelijk slechts 8,6%. Daarenboven beheerst een belangrijk deel van deze groep geen enkele van beide landstalen. Zo verklaart bi-

jna één derde van deze groep slechts maximum over een elementaire schriftelijke kennis van de taal van hun dossier te beschikken. Over het totaal van de ingeschreven NWWZ gaat het om 15,7% oftewel zo'n 14.000 NWWZ.

Tabel 28: Aandeel NWWZ met maximum een elementaire schriftelijke kennis van de taal van hun dossier volgens studieniveau - januari 2021

	NWWZ	zonder of max. elementaire kennis
Laag	18.660	6,1%
Midden	19.805	4,4%
Hoog	16.130	6,0%
Buitenland zonder gelijkwaardigheid	36.189	31,2%
Totaal	90.784	15,7%

Bron: Actiris, berekeningen view.brussels

²² view.brussels, 2020, "[De taalvereisten op de arbeidsmarkt en de talenkennis van de werkzoekenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#)".

► Talenkennis van werkzoekenden in Vlaams-Brabant

Bij de VDAB moeten de werkzoekende bij hun inschrijving aangeven hoe goed hij/zij Nederlands spreekt. Diegene die antwoorden met 'geen kennis' of 'weinig kennis' behoren tot de groep met weinig kennis Nederlands, diegene met 'goede

kennis' en 'zeer goede kennis' niet. Wanneer er geen niveau is aangeduid, behoren klanten tot de groep met weinig kennis Nederlands. In Vlaams-Brabant is dit in 2020 het geval voor 9.450 van de werkzoekenden zonder werk, oftewel 30,4%.

Intergewestelijke mobiliteit

België wordt gekenmerkt door sterk contrasterende arbeidsmarkten, zowel in termen van werkgelegenheid als van werkloosheid. Terwijl het Brussels Gewest (12,4% gemiddeld in 2020) en Wallonië (7,4%) een hoge werkloosheid kennen, heeft Vlaanderen (3,5%) een werkloosheidsniveau dat onder het Belgische (5,6%) en Europese gemiddelde ligt. Vlaanderen wordt nog steeds geconfronteerd met grote tekorten in bepaalde activiteitensectoren en in het bijzonder in bepaalde werkgelegenheidsgebieden, met name ook Vlaams-Brabant. Ondanks de geografische nabijheid van het Brussels Gewest en Vlaams-Brabant zijn de sociaaleconomische situaties zeer verschillend. De verschillen op het gebied van werkgelegenheid en werkloosheid tussen Brussel en de rand zijn zeer groot. Het Brussels Gewest kampt met een hoge werkloosheid, terwijl de werkloosheid in Vlaams-Brabant en Waals-Brabant in 2020 respectievelijk 3,9% en 6,3% bedraagt²³.

Arbeidsmobiliteit biedt een antwoord op de bestaande mismatches binnen de Brusselse en Vlaamse arbeidsmarkten. Dat blijkt ook uit de cijfers. Zo wordt een belangrijk deel van de hooggeschoolde jobs in Brussel ingenomen door werknemers uit Vlaanderen. En omgekeerd zien we dat laaggeschoolde jobs in Vlaams-Brabant uitgevoerd worden door Brusselse werknemers. Toch is de matching maar effectief voor zoverre werkzoekenden over de benodigde competenties beschikken en ze zich ook effectief willen en kunnen verplaatsen in functie van tewerkstelling.

Omdat arbeidsmobiliteit een belangrijk onderdeel vormt in de matching van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, is het een belangrijk onderdeel in het samenwerkingsakkoord Vlaanderen-Brussel. Meer synergiën tussen de arbeidsmarkten in België creëert kansen voor zowel werkzoekenden als bedrijven.

2.1 Evolutie van de binnenlandse werkgelegenheid en werkende beroepsbevolking in Brussel

Tabel 29: Evolutie van de interne werkgelegenheid* in Brussel** per statuut - Jaargemiddelden van 2014 tot 2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Var. 2014-2019		Var. 2018-2019	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Loon-trekkend	602.485	603.487	603.547	607.190	608.763	617.654	15.169	2,5%	8.891	1,5%
Zelfstan-dig	82.029	84.933	87.295	88.950	91.002	93.845	11.816	14,4%	2.843	3,1%
Totaal	684.514	688.421	690.842	696.140	699.765	711.499	26.985	3,9%	11.734	1,7%

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening Steunpunt Werk o.b.v. RSZ, RSVZ, RSZPPO, RIZIV, RVA, BISA

*Alle personen vanaf 15 jaar die een hoofdjob hebben in het Brussels H. Gewest

**Werknemers in internationale instellingen behoren niet tot de interne werkgelegenheid, omdat internationale instellingen officieel buiten het Belgisch grondgebied vallen

Tabel 30: Evolutie van de werkende beroepsbevolking* in Brussel - Jaargemiddelden van 2014 tot 2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Var. 2014-2019		Var. 2018-2019	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Totaal	376.945	384.176	390.846	429.880	438.685	451.282	74.337	19,7%	12.596	2,9%

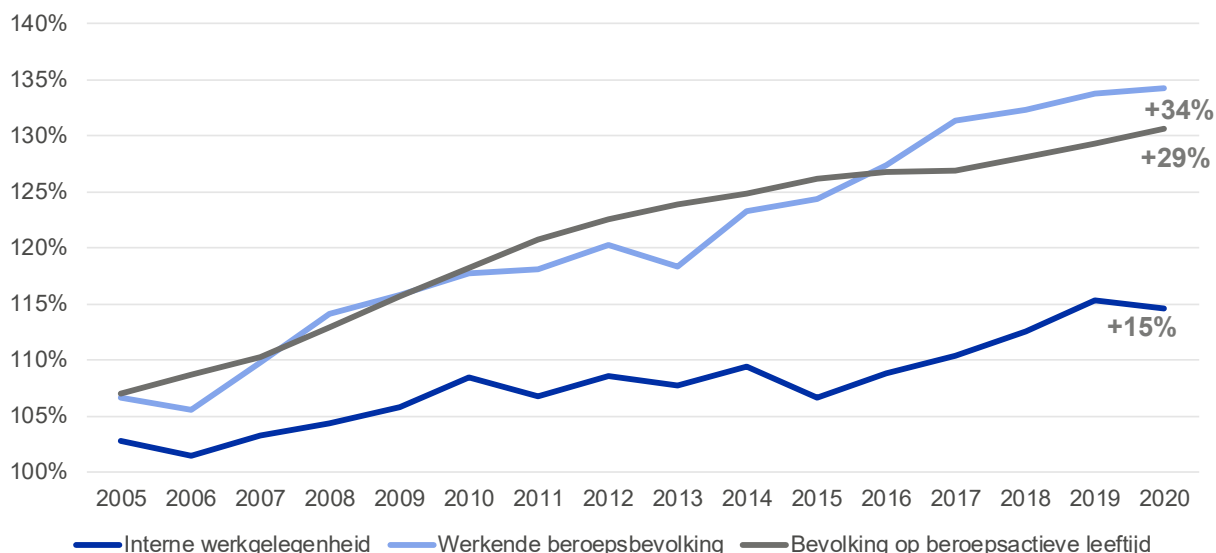
Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ, RSVZ, RIZIV, CBS, IGSS, OEA, SEE, RVA, IWEPS, Statbel, DWH AM&SB bij de KSZ, BISA (Bewerking Steunpunt Werk)

*Alle personen van 15 jaar en ouder die betaalde arbeid verricht hebben

De interne werkgelegenheid²⁴ - dat is het aantal werkenden volgens werkplaats - neemt in de periode van 2014 tot 2019 in Brussel toe met 3,9%. De toename is meer uitgesproken voor zelfstandigen dan loontrekkenden (+14,4% t.o.v. +2,5%). Het aantal werkenden dat in Brussel woont – de werkende beroepsbevolking – stijgt in diezelfde periode veel sterker met 19,7%. Deze sterkere stijging wordt deels verklaard door een statistische

verschuiving (integratie van de internationale tewerkstelling vanaf 2017). Los daarvan merken we toch een sterkere groei van de beroepsbevolking in Brussel t.o.v. de interne werkgelegenheid (in de periode 2018-2019 is dit met respectievelijk +2,9% en +1,7%). De sterke groei van de beroepsbevolking zorgt er voor dat steeds meer Brusselaars werk zoeken buiten de gewestgrenzen.

Figuur 1: Evolutie van de interne werkgelegenheid in het Brussels H. Gewest t.o.v. de Brusselse bevolking op beroepsactieve leeftijd en de Brusselse werkende beroepsbevolking (2000 = 100%)

Bron: Statbel, EAK, bewerkingen view.brussels

²⁴ Voor een beknopte uitleg van de terminologie van arbeidsmarktvariabelen, zie Neefs, B., & De Smet, R. (2021). Vlaamse Arbeidsrekening: definities & beknopte methodologie (Methodologisch rapport). Leuven: Steunpunt Werk.

Uit de gegevens van de Enquête naar de Arbeidskrachten²⁵ (EAK) -die geen statistische verschuiving optekent en de internationale tewerkstelling reeds langer in zijn steekproefenquête verwerkt heeft- blijkt er ook een ongelijke groei te zijn tussen enerzijds de interne werkgelegenheid en anderzijds de Brusselse bevolking (al of niet werkend van 15-64 jaar). In bovenstaande grafiek

zien we dat op 20 jaar tijd (vanaf het referentiejaar 2000) de interne werkgelegenheid gegroeid is met 14,6%, terwijl de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) gegroeid is met 30,6% en de werkende beroepsbevolking zelfs met 34,3%. De snel groeiende Brusselse bevolking zet een extra druk op het brede tewerkstellingsgebied om voldoende jobs voor de toekomst te genereren.

2.2 Evolutie van de inkomende en uitgaande pendel in Brussel

Tabel 31: Evolutie van de inkomende pendel* in Brussel - Jaargemiddelden van 2014 tot 2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Var. 2014-2019		Var. 2018-2019	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Vlaams Gewest	229.017	225.231	224.236	223.116	221.205	222.200	-6.817	-3,0%	995	0,4%
<i>waarvan Vlaams-Brabant</i>	<i>118.298</i>	<i>119.013</i>	<i>118.943</i>	<i>119.312</i>	<i>119.351</i>	<i>120.650</i>	<i>2.352</i>	<i>2,0%</i>	<i>1.299</i>	<i>1,1%</i>
<i>waarvan Halle-Vilvoorde</i>	<i>84.737</i>	<i>85.678</i>	<i>85.910</i>	<i>86.508</i>	<i>86.938</i>	<i>88.280</i>	<i>3.543</i>	<i>4,2%</i>	<i>1.342</i>	<i>1,5%</i>
<i>Oost-Brabant**</i>	<i>33.561</i>	<i>33.335</i>	<i>33.033</i>	<i>32.803</i>	<i>32.413</i>	<i>32.370</i>	<i>-1.191</i>	<i>-3,5%</i>	<i>-43</i>	<i>-0,1%</i>
Waals Gewest	127.424	126.630	125.922	125.977	125.666	127.269	-155	-0,1%	1.602	1,3%
<i>waarvan Waals-Brabant</i>	<i>42.856</i>	<i>43.464</i>	<i>43.438</i>	<i>43.728</i>	<i>43.641</i>	<i>44.353</i>	<i>1.497</i>	<i>3,5%</i>	<i>711</i>	<i>1,6%</i>
Buurlanden	2.157	2.110	2.140	2.424	2.460	2.342	185	8,6%	-118	-4,8%
Onbekend	4.175	4.064	3.951	3.707	3.453	2.936	-1.240	-29,7%	-518	-15,0%
Totaal	362.773	358.036	356.249	355.224	352.784	354.746	-8.027	-2,2%	1.962	0,6%

*Alle loontrekkenden 15-64 jaar (bij zelfstandigen wordt de werkplaats gelijkgesteld aan de woonplaats) die werken in het Brussels H. Gewest maar wonen in een ander gewest, een andere provincie, een buurland, enz.

**De referentieregio Oost-Brabant komt overeen met het arrondissement Leuven, plus de gemeenten Overijse en Hoeilaart

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening Steunpunt Werk o.b.v. RSZ, RSVZ, RSZPPO, RIZIV, RVA, BISA

²⁵ De enquête naar de arbeidskrachten (EAK) is een sociaal-economische steekproefenquête bij huishoudens. Haar voornaamste doelstelling is de populatie op actieve leeftijd (vanaf 15 jaar) op te delen in drie groepen (nl. werkende personen, werklozen en niet-actieve personen), en over elk van deze categorieën beschrijvende en verklarende gegevens te verstrekken. Deze enquête wordt ook in de andere EU-lidstaten uitgevoerd en wordt gecoördineerd door de statistische dienst van de Europese Unie, EUROSTAT. In België wordt de EAK georganiseerd door Statbel. De bedoeling is informatie te vergaren die op Europees vlak vergelijkbaar is.

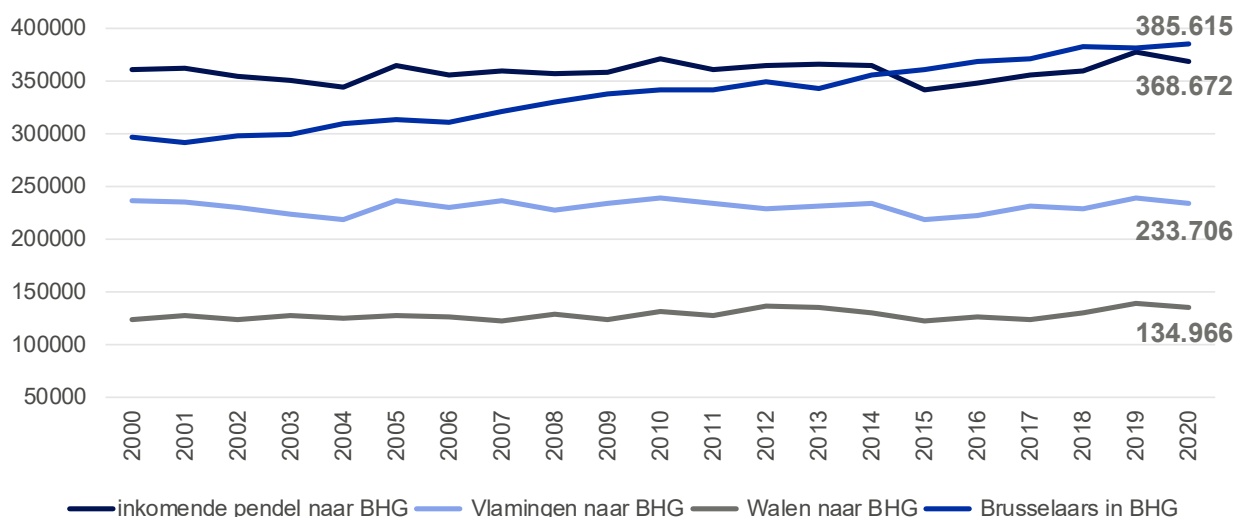
De pendel naar Brussel daalt licht in de periode van 2014 tot 2019 (met -2,2%). De daling is iets meer uitgesproken voor de pendel vanuit het Vlaams Gewest (-3,0%) en de referentieregio Oost-Brabant (-3,5%). De pendel vanuit de provincies Waals- en Vlaams-Brabant en de referentieregio Halle-Vilvoorde neemt daarentegen toe (met resp. +3,5%, +2,0% en +4,2%).

De pendel naar Brussel stijgt licht in de periode van 2018 tot 2019 (+0,6%). De stijging is iets

meer uitgesproken voor de pendel vanuit de provincie Waals-Brabant (+1,6%), de referentieregio Halle-Vilvoorde (+1,5%), het Waals Gewest (+1,3%) en de provincie Vlaams-Brabant (+1,1%).

63% van de pendelaars naar Brussel komt in 2019 uit het Vlaams Gewest, waarvan 54% uit de provincie Vlaams-Brabant. Bijna 3 op 4 van hen woont in de referentieregio Halle-Vilvoorde.

Figuur 2: Evolutie van de inkomende pendel naar het Brussels H. Gewest en de Brusselse werkende beroepsbevolking

Bron: Statbel, EAK, bewerkingen view.brussels

Op basis van de EAK-gegevens hebben we een compleet beeld van zowel loontrekkenden als zelfstandigen die al of niet in een ander gewest werken dan waar ze wonen. Op de bovenstaande grafiek zien we dat de inkomende pendel naar Brussel met slechts 2,1% gestegen is op 20 jaar tijd (van 361.000 naar 368.700 pendelaars). De tendens voor zowel de pendelende Vlamingen als Walen tijdens de laatste jaren was een knik naar beneden tussen 2014 en 2015 (deels ten gevolge van de regionalisering van sommige overheidsdiensten na de zesde staatshervorming), gevolgd

door een relatieve stijging tussen 2015 en 2019, waarna we tussen 2019-2020 (met de Coronacrisis) opnieuw een daling optekenen. Op 20 jaar zien we dat het aantal Vlamingen dat naar Brussel pendelt met -1,4% is gedaald (van 237.000 naar 233.700 pendelaars). De pendel vanuit Wallonië naar Brussel -dat slechts iets meer dan een derde van de inkomende pendel uitmaakt- is op 20 jaar tijd wel gestegen met +6,3%.

In tegenstelling tot de inkomende pendel naar Brussel zien we een sterke stijging bij de Brus-

selaars die in Brussel werken (op 20 jaar met +29,8%). Sinds 2015 maken de Brusselaars zelfs

meer dan de helft uit van alle werkenden in het Brussels H. Gewest.

Tabel 32: Evolutie van de uitgaande pendel* uit Brussel - Jaargemiddelden van 2014 tot 2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Var. 2014-2019		Var. 2018-2019	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Vlaams Gewest	41.146	41.311	43.442	45.534	47.978	50.761	9.615	23,4%	2.784	5,8%
<i>Waarvan Vlaams-Brabant</i>	29.643	30.388	32.041	33.580	35.224	37.323	7.680	25,9%	2.099	6,0%
<i>Waarvan Halle-Vilvoorde</i>	26.110	26.861	28.408	29.776	31.234	32.989	6.878	26,3%	1.754	5,6%
<i>Oost-Brabant**</i>	3.532	3.527	3.633	3.804	3.990	4.334	802	22,7%	344	8,6%
Waa's Gewest	19.707	18.379	19.043	19.534	19.769	20.088	381	1,9%	319	1,6%
<i>Waarvan Waa's-Brabant</i>	11.262	11.231	11.435	11.735	11.948	12.060	798	7,1%	112	0,9%
Buurlanden	710	750	729	704	686	294	-416	-58,6%	-392	-57,1%
Extraterritoriaal***	1.364	1.400	1.425	31.829	32.285	32.812	-	-	526	1,6%
Totaal	62.927	61.840	64.638	97.601	100.717	103.955	41.028	65,2%	3.238	3,2%

*Alle loontrekkenden 15-64 jaar (bij zelfstandigen wordt de werkplaats gelijkgesteld aan de woonplaats) die wonen in het Brussels H. Gewest maar werken in een ander gewest, een andere provincie, een buurland, enz.

**De referentieregio Oost-Brabant komt overeen met het arrondissement Leuven, plus de gemeenten Overijse en Hoeilaart

***Vanaf 2017 ook de loontrekkenden werkzaam in een internationale instelling (voornamelijk in BHG, maar wordt beschouwd als extraterritoriaal)

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening Steunpunt Werk o.b.v. RSZ, RSVZ, RSZPPO, RIZIV, RVA, BISA

Uit de gegevens van Steunpunt werk zien we dat de uitgaande pendel vanuit Brussel sterk stijgt in de periode van 2014 tot 2019 (met +65,2%). De sterke stijging is deels te wijten aan een statistische verschuiving (integratie van de tewerkstelling in extraterritoriale instellingen vanaf 2017, onder de categorie extraterritoriaal).²⁶ Deels is

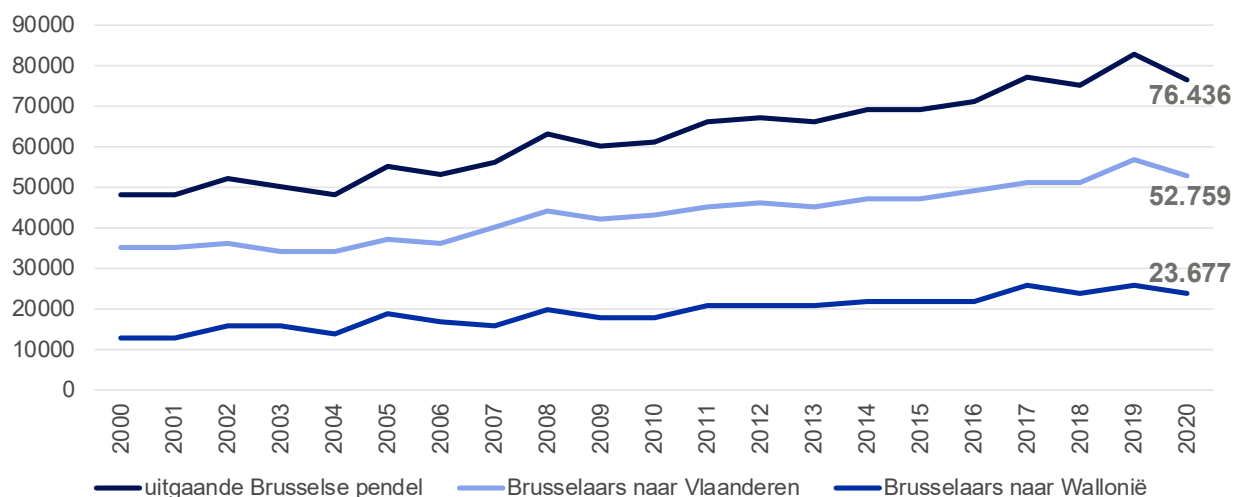
de stijging ook een weergave van een stijgende tendens, zeker naar het Vlaams Gewest (+23,4%), waarbij de stijging iets meer uitgesproken is naar Vlaams-Brabant (+25,9%), zowel in de referentieregio Halle-Vilvoorde (+26,3%) als in Oost-Brabant (+22,7%).

²⁶ De Smet, R. (2021). Vlaamse Arbeidsrekening. Raming van de bevolking naar socio-economische positie. Basis- en detailtabellen: update 2019 (Methodologisch rapport). Leuven: Steunpunt Werk.

De pendel vanuit Brussel stijgt licht in de periode van 2018 tot 2019 (+3,2%). De stijging is meer uitgesproken voor de pendel naar de referentieregio Oost-Brabant (+8,6%), de provincie Vlaams-Brabant (+6,0%), het Vlaams Gewest (+5,8%) en

de referentieregio Halle-Vilvoorde (+5,6%). Iets minder dan de helft van de pendelaars uit Brussel verplaatst zich naar het Vlaamse Gewest, waarvan 74% naar Vlaams-Brabant. 88% van hen werkt in de referentieregio Halle-Vilvoorde.

Figuur 3: Evolutie van de uitgaande pendel uit Brussel (totaal en naar Vlaanderen en Wallonië)

Bron: Statbel, EAK, bewerkingen view.brussels

De vertekening die we in de administratieve databronnen (RSZ, RSVZ, etc.) zien door de integratie van de internationale tewerkstelling vanaf 2017 is een probleem dat de EAK-gegevens niet kennen. Daaruit blijkt dat het aantal uitgaande Brusselse pendelaars een sterke stijging heeft gekend met +59,2% op 20 jaar tijd, van 48.000 in 2000 naar 76.500 in 2020.

Meer dan 2/3e van de uitgaande pendel gaat naar Vlaanderen in 2020. Maar de verhouding is op 20 jaar tijd iets meer in het voordeel van Wallonië gegaan: de stijging is sterker richting Wallonië (+82,3%) dan naar Vlaanderen (+50,7%).

De groei van het aantal pendelende Brusselaars is tevens veel groter dan deze van de Brusselaars

die in Brussel werken (zie vorige grafiek). Er zijn naar verhouding meer Brusselse pendelaars dan 20 jaar geleden: in 2000 was hun aandeel nog maar 13,9%, terwijl dit in 2020 al 16,6% is.

Zoals in de grafiek van de inkomende pendel naar Brussel merken we ook bij de uitgaande pendel uit Brussel een dalende knik tussen 2019 en 2020. Het coronajaar 2020 heeft dus op beide pendelbewegingen een negatieve impact gehad. De daling van de inkomende pendel is echter -2,3%, terwijl deze van de uitgaande pendel -6,9% bedraagt. De crisis heeft m.a.w. naar verhouding meer Brusselaars geraakt die buiten Brussel gingen werken dan Vlamingen en Walen die naar Brussel kwamen werken.

Tabel 33: Evolutie van de uitgaande pendel* uit Brussel naar Vlaams-Brabant per WSE-sector*** - Jaar-gemiddelde 2014 -2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Var. 2014-2019		Var. 2018-2019	
							in a.w.	in %	in a.w.	in %
Groot- en kleinhandel	5.778	5.936	6.148	6.380	6.657	6.753	+976	+16,9%	+96	+1,4%
Schoonmaak****	2.868	3.149	3.907	4.310	4.448	4.786	+1.917	+66,8%	+338	+7,6%
Consultancy en wet. activiteiten	2.968	3.294	3.596	3.766	4.141	4.580	+1.612	+54,3%	+439	+10,6%
Transport-logistiek-post	3.709	3.584	3.459	3.638	3.859	4.153	+445	+12,0%	+295	+7,6%
Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling	1.725	1.845	1.917	2.024	2.108	2.156	+431	+25,0%	+49	+2,3%
Overige WSE-sectoren	12.594	12.580	13.012	13.462	14.012	14.894	+2.300	+18,3%	+882	+6,3%
Totaal	29.643	30.388	32.041	33.580	35.224	37.323	+7.680	+25,9%	+2.099	+6,0%

*Alle loontrekkenden 15-64 jaar (bij zelfstandigen wordt de werkplaats gelijkgesteld aan de woonplaats) die werken in het Brussels H. Gewest maar wonen in een ander gewest, een andere provincie, een buurland, enz.

**Enkele WSE-sectoren zijn gegroepeerd opdat ze meer overeenkomen met de NACEBEL-2008 nomenclatuur

***De correcte titel van deze WSE-sector is 'onderhoud van gebouwen, tuinen en landschapsverzorging'

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening Steunpunt Werk o.b.v. RSZ, RSVZ, RSZPPO, RIZIV, RVA, BISA

De pendel vanuit Brussel naar Vlaams-Brabant neemt in de periode van 2014 tot 2019 met meer dan de helft toe voor de sectoren 'schoonmaak' (+66,8%) en 'consultancy en wetenschappelijke activiteiten' (+54,3%). Deze beide sectoren samen trekken de gemiddelde groei naar boven, aangezien alle andere sectoren minder groeien dan gemiddeld.

De evolutie tussen 2018-2019 (+6,0%) is meer gespreid en toont dat het aantal pendelaars binnen 'consultancy en wetenschappelijke activiteiten' (+10,6%), 'schoonmaak' (+7,6%), en 'transport, logistiek en post' (+7,6%) sterker stijgt dan gemiddeld. Andersom stijgt het aantal pendelaars

binnen 'uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling' (+2,3%) en 'groot- en kleinhandel' (+1,4%) minder sterk dan gemiddeld.

6 op de 10 Brusselse pendelaars in Vlaams-Brabant wordt in 2019 tewerkgesteld binnen één van deze WSE-sectoren.

Er zijn bovendien meerdere objectieve redenen om aan te nemen dat de uitgaande pendel naar Vlaanderen zal toenemen. Ten eerste: de Brusselse bevolking onder 18 jaar neemt in de periode van 2003 tot 2019 toe met 30%, de Vlaamse met slechts 6%²⁷. Er zijn in 2020 te weinig Vlaamse 20-29-jarigen (780.531) die (kunnen) instromen

27 Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) - (Bewerking Steunpunt Werk).

om alle Vlaamse 55-64-jarigen (907.790) te (kunnen) vervangen. De relatief jonge Brusselse arbeidsreserve kan hierop inspelen. Ten tweede: de binnenlandse werkgelegenheid stijgt in de periode van 2014 tot 2019 sterker voor Vlaanderen (8,1%)

dan voor Brussel (3,9%). Er is een krapte op de arbeidsmarkt in Vlaanderen, wat reële tewerkstellingskansen biedt voor Brusselaars. Ten derde: de Vlaamse werkzaamheidsgraad voor 20-64-jarigen bedraagt in 2019 75,2%, de Brusselse 59,6%.

► Tewerkstelling op Brussels Airport

Uit een recente studie over de directe tewerkstelling op Brussels Airport blijkt dat Brusselaars er in de eerste plaats binnen de consultancy werken, gevolgd door horeca, luchtvervoer en uitzendbu-

reaus²⁸. Volgens deze studie bood de luchthaven in 2017 een arbeidsplaats aan 3.617 Brusselse werknemers, oftewel 15,7% van de totale tewerkstelling op en rond de luchthaven.

Tabel 34: Tewerkstelling op de luchthaven vanuit de gewesten en provincies – 2017, 4^e kwartaal

	Aantal werknemers	% gewest	% provincie
BHG	3.617	15,7%	-
<i>Brussel</i>	3.617		15,7%
Vlaams Gewest	17.006	73,9%	-
<i>Antwerpen</i>	3.975		17,3%
<i>Limburg</i>	947		4,1%
<i>Oost-Vlaanderen</i>	2.229		9,7%
<i>Vlaams-Brabant</i>	9.244		40,2%
<i>West-Vlaanderen</i>	611		2,7%
Waals Gewest	2.398	10,4%	-
<i>Henegouwen</i>	775		3,4%
<i>Luik</i>	455		2,0%
<i>Luxemburg</i>	28		0,1%
<i>Namen</i>	287		1,2%
<i>Waals-Brabant</i>	853		3,7%
Totaal	23.021	100,0%	100,0%

Bron: RSZ & aanvullende gegevensverzameling HIVA, NBB, Aviato; bewerking HIVA-KU Leuven

28 Vandekerkhove T., Goesaert T. & Struyven L. (2019). [Directe tewerkstelling op Brussels Airport. Trendrapport 2019/1](#). Leuven: HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving.

2.3 Drempels en uitdagingen voor arbeidsmobiliteit

In dit onderdeel bespreken we de belangrijkste drempels voor arbeidsmobiliteit. We zullen ons focussen op drempels voor arbeidsmobiliteit vanuit het Brussels Gewest naar de Vlaamse rand. Zo zijn er verschillende hinderpalen die kunnen verklaren waarom Brusselse werkzoekenden soms moeilijk een job vinden in de rand.

2.3.1 Kwalificatieprobleem

In onderdeel [1.4](#) hebben we reeds de mismatch op basis van kwalificatie besproken. Zoals aangegeven kan arbeidsmobiliteit een deel van de mismatch op het vlak van kwalificaties opvangen, maar biedt het echter een beperkt antwoord, aangezien de profielen van de Brusselse werkzoekenden

slechts gedeeltelijk overeenkomen met de vraag naar arbeid in Vlaams-Brabant en vice versa. Opleidingen en competentieontwikkeling zijn hierdoor cruciaal. We komen op dit thema terug in onderdeel 3 van deze arbeidsmarktanalyse.

2.3.2 Taalkloof

Ook de mismatch op basis van taal werd reeds in onderdeel 1.4 besproken. Het merendeel van de Brusselse werkzoekenden is van oorsprong Franstalig. Daarnaast is een significant deel van de Brusselse NWWZ niet van Belgische origine en spreekt een deel van hen geen enkele officiële

landstaal. Veel vacatures in Vlaams-Brabant vereisen echter een (al dan niet goede) kennis van het Nederlands. Dit is naast diplomavereisten één van de belangrijkste mismatches op beide arbeidsmarkten. Hier komen we ook in onderdeel 3 op terug.

2.3.3 Vervoer

De mogelijkheid om zich te verplaatsen naar en van het werk is een belangrijke drempel voor arbeidsmobiliteit. Zeker voor werkplekken die afge-

legen liggen en waarvoor de werkgever vraagt om erg vroege, late of nachturen te presteren kan mobiliteit een probleem vormen.

► Performantie openbaar vervoer is bepalend voor gunstige tewerkstellingskansen

Bedrijven in de rand zijn niet altijd eenvoudig met het openbaar vervoer te bereiken. Die bereikbaarheid bepaalt sterk de aantrekking van de tewerkstelling. In sterk verstedelijkte gebieden zoals Brussel lijken voornamelijk jongeren en laaggeschoolden baat te hebben bij een goede be-

reikbaarheid van de werkplaatsen met het openbaar vervoer voor gunstige tewerkstellingskansen. Zij zijn ook minder vaak in het bezit van een auto. Voor hooggeschoolden en ouderen is mobiliteit minder vaak een belemmerende factor. Zij bezitten vaker een auto²⁹. Wat ook kan meespelen is

29 Bastiaanssen J. et al. Sage Journals Urban Studies May 2021 [“Does better job accessibility help people gain employment? The role of public transport in Great Britain”](#).

dat hooggeschoolde jobs vaker standaard kantoor-
 uren volgen en doorgaans beter bereikbaar zijn.
 Dit geldt echter niet voor alle sectoren.

De pendelstromen van en naar de hoofdstad wor-
 den sterk bepaald door de infrastructuur van het
 openbaar vervoer, met name de treinlijnen. Het
 netwerk is sterk gecentreerd op het centrum van
 Brussel. Ook wanneer rekening wordt gehouden

met andere modi van openbaar vervoer (bus, tram
 en metro) zijn de buitenwijken van Brussel minder
 goed verbonden dan het centrum. Terwijl de metro
 een snelle verbinding mogelijk maakt, staan bus
 en tram tijdens de ochtend- en avondspits vaak in
 files, waardoor reistijden verhogen³⁰. Tijdens de
 nacht is er geen openbaar vervoer beschikbaar
 (met uitzondering van het weekend binnen het
 Brussels Gewest.

► Merendeel van de vacatures vereist geen rijbewijs

Tabel 35: Evolutie van het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures in Brussel per rijbewijs* -
 Jaartotalen van 2016 tot 2020

	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2016-2019		Var. 2018-2019	
						in a.w.	in %	in a.w.	in %
Rijbewijzen A en G	3	2	9	3	3	0	0,0%	0	0,0%
Rijbewijzen B, C en D	6.399	4.460	4.191	3.479	3.689	-2920	-45,6%	210	6,0%
Geen rijbewijs opgegeven	14.359	19.043	19.850	18.658	14.230	4299	29,9%	-4428	-23,7%
Totaal	20.761	23.505	24.050	22.140	17.922	1.379	6,6%	-4.218	-19,1%

Bron: VDAB

Tabel 36: Evolutie van het aantal rechtstreeks door VDAB ontvangen vacatures in Vlaams-Brabant per
 rijbewijs* - Jaartotalen van 2016 tot 2020

	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 2016-2019		Var. 2018-2019	
						in a.w.	in %	in a.w.	in %
Rijbewijzen A en G	2	23	15	14	18	12	600,0%	4	28,6%
Rijbewijzen B, C en D	6.996	6.851	8.273	7.925	6.080	929	13,3%	-1845	-23,3%
Geen rijbewijs opgegeven	24.796	24.844	25.434	27.712	23.640	2916	11,8%	-4072	-14,7%
Totaal	20.761	23.505	24.050	22.140	17.922	1.379	6,6%	-4.218	-19,1%

*Werkgevers zijn niet verplicht om rijbewijs op te geven. Het is niet omdat er geen rijbewijs wordt opgegeven, dat er daarom geen
 rijbewijs nodig of wenselijk is.

Bron: VDAB

30 Kevin Lebrun, «[Verplaatsingstijden met het openbaar vervoer in Brussel: de bereikbaarheid van de activiteitenpolen](#)», Brussels
 Studies [Online], Algemene collectie, nr 123, Online op 07 mai 2018, geraadpleegd op 16 décembre 2021.

Het aantal Brusselse vacatures waarin geen rijbewijs wordt opgegeven – werkgevers zijn daartoe niet verplicht – stijgt in de periode van 2016 tot 2019 met 30%. Er zijn tegelijkertijd bijna de helft minder vacatures waarin een rijbewijs B, C en D gevraagd wordt. Zowel het aantal Vlaams-Brabantse vacatures waarin geen rijbewijs wordt opgegeven (+11,8%) als het aantal vacatures waarin een rijbewijs B, C en D gevraagd wordt (+13,3%), stijgt. Dat zegt echter niet noodzakelijk iets over de mate waarin rijbewijzen nodig of wenselijk zijn.

Het aantal Brusselse en Vlaams-Brabantse vacatures met een rijbewijs B, C en D, daalt in de pe-

riode van 2019 tot 2020. Er is ook een daling van het aantal Vlaams-Brabantse vacatures zonder rijbewijs, zij het minder sterk. Het aandeel Brusselse en Vlaams-Brabantse vacatures zonder rijbewijs, bedraagt 80% in 2020.

Ook al vermeldt het merendeel van de ontvangen vacatures geen vereiste voor een rijbewijs, is het vaak wel noodzakelijk om zich te kunnen verplaatsen van en naar de arbeidsplaats. Zeker voor werkplekken die afgelegen liggen en waarvoor de werkgever vraagt om erg vroege, late of nachturen te presteren kan een rijbewijs aangewezen zijn.

► **Bezit van auto en rijbewijs bepalen tewerkstellingskansen**

Een groot deel van de Brusselse werkzoekenden beschikken niet over een rijbewijs en/of een auto. Cijfers tonen aan dat het autobezit in Brussel sterk gedaald is. Het percentage Brusselse huishoudens in het bezit van een auto in de periode 2014-2018 bedraagt 54%, tegenover 75% in de periode 1999-2004³¹. In een BISA publicatie blijkt bovendien een sterk verband te bestaan tussen het niet bezitten van een auto en werkloosheid of inactiviteit³². Laaggeschoolde werkzoekenden beschikken minder vaak over een rijbewijs en auto, terwijl ze hierbij juist het meeste baat hebben om zich socio-professioneel in te schakelen.

De mobiliteitsarmoede bij de Brusselaars zorgt ervoor dat ze meer baat hebben bij een modal shift, hoewel die net in BHG niet altijd makkelijk blijkt te operationaliseren (cf doortrekking metrolijnen of toekomstige GEN). Het uitbreiden en afstemmen van het openbaar vervoer op de noden van pen-

delaars en werkzoekenden kan een positief effect hebben op het aantal pendelaars.

Het kan zinvol zijn om werkzoekenden te stimuleren en ondersteunen in het behalen van een theoretisch en/of praktisch rijbewijs. VDAB voorziet middelen voor werkzoekenden met bepaalde jobaspiraties om een rijbewijs B te behalen. Via partners zoals Brusselleer en Bruxelles Formation kan men aangepaste, praktische ondersteuning krijgen voor het behalen van het theoretisch rijbewijs. De kost voor het behalen van een rijbewijs kan ook een drempel vormen voor sommige werkzoekenden. De regering van het Waalse Gewest heeft de beslissing genomen om het behalen van een rijbewijs voor alle werkzoekenden volledig gratis te maken³³. De Brusselse OCMW's komen in veel gevallen ook tussen in de kosten voor rijlessen en het afleggen van een examen, wanneer de OCMW begunstigde niet over de nodige financiële middelen bezit en wanneer dit toeleidt naar een job.

31 BISA, [Mobiliteit en vervoer](#) (op basis van gegevens Statbel).

32 BISA, [Brusselse huishoudens en de auto](#) (2019).

33 [Un permis de conduire gratuit pour 4000 chercheurs d'emploi](#), Wallonie.be, 21/09/2020.

2.3.4 Discriminatie op het werk

Een aanzienlijk deel van de beroepsbevolking en van de NWWZ in het Brussels Gewest heeft een buitenlandse nationaliteit of is van buitenlandse origine. Het gaat om meer dan 7 op 10 van de inwoners³⁴ en 35,5% van de ingeschreven NWWZ voor de maand oktober heeft niet de Belgische nationaliteit (cijfers op viewstat).

Het rapport van View.brussels 'Profiel en traject van de werkzoekenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: monitoring volgens origine' toont aan dat de vertegenwoordiging in de werkloosheid en de ondertewerkstelling van bevolkingsgroepen van niet-Europese origine een nijpende problematiek in het Brussels Gewest vormen. Werkzoekenden van buitenlandse afkomst worden op de arbeids-

markt geconfronteerd met specifieke hindernissen gelinkt aan discriminatie, wat hun beroepsinschakeling bemoeilijkt. Het Unia rapport 'Socio-economische Monitoring 2019: arbeidsmarkt en origine' toont aan dat mensen van niet-Belgische-nationaliteit of -afkomst worden geconfronteerd met het verschijnsel van discriminatie bij aanwerving³⁵.

Een bijkomend element is het gevoel van kans op discriminatie bij Brusselse werkzoekenden: "auto-discriminatie" of "zelfdiscriminatie" genoemd. Het kan een hypothese zijn dat heel wat Brusselse werkzoekenden niet eens de moeite doen om in Vlaanderen te gaan solliciteren omdat ze ervan uitgaan dat de Vlaamse werkgevers hen toch discrimineren. Onderzoek om deze hypothese te toetsen is aangewezen.

2.3.5 Digitale kloof

Niet alle werkzoekenden beschikken over toegang tot internet of over de nodige digitale vaardigheden om via het internet vacatures op te zoeken en te solliciteren. Zeker om vacatures buiten het Gewest te vinden en om bij bedrijven in de rand van Brussel te solliciteren is internettoegang een belangrijk hulpmiddel. Bovendien stelt de coronacrisis de digitale kloof bij heel wat werkzoekenden op scherp. Tijdens de lockdown(s) gebeurde het inschrijven bij Actiris en VDAB namelijk vooral digitaal en per telefoon en werden opleidingen meer 'hybride' (met een groter aandeel online leren) georganiseerd.

Volgens cijfers van Statbel heeft **10% van de Brusselse huishoudens geen internetverbin-**

ding thuis en heeft 10% van de Brusselaars het internet de laatste drie maanden tout court niet gebruikt³⁶. Deze percentages zijn lager in Vlaanderen, waar 8% van de huishoudens geen aansluiting tot internet heeft en 7% de laatste drie maanden geen internet heeft gebruikt. In Wallonië zijn de cijfers nog iets hoger dan in Brussel, met 11% van de huishoudens geen internetaansluiting thuis en ook 11% die geen internet heeft gebruikt.

Brusselse werkzoekenden kunnen zich bij Actiris inschrijven via het internet, via het callcenter (per telefoon) of in een antenne. Van al de ingeschreven NWWZ'n bij Actiris heeft in 2020 zo'n 12% geen mailadres opgegeven³⁷. Het suggereert dat

34 view.brussels, 2019, [Profiel en traject van de werkzoekenden in het BHG](#).

35 Unia, 2020, [Socio-economische Monitoring 2019: arbeidsmarkt en origine](#).

36 Statbel, 2020, [ICT-gebruik in huishoudens](#).

37 Gegevens Actiris 2020, berekeningen door view.brussels.

minstens 12% van de ingeschreven NWWZ'n geen internettoegang of goede computervaardigheden heeft. Ook zij die zijn ingeschreven met een mailadres kunnen deze problemen ondervinden, waardoor we hier spreken van 'minstens 12%'.

De cijfers van Statbel en van Actiris tonen ook aan dat **het vooral om kwetsbare groepen gaat**. Uit de cijfers van Actiris blijkt dat in de groep van NWWZ'n ouder dan 50 jaar 26,5% zich in 2020 inschreef zonder mailadres. Ook OCMW gebruikers, laaggeschoolden en werkzoekenden met een buitenlands diploma zonder gelijkschakeling, werkzoekenden van niet-Belgische oorsprong

2.3.6 Kinderopvang

Kinderopvang is voor veel gezinnen een cruciaal element om het gezinsleven te kunnen combineren met werk. Voor éénuoudergezinnen is het gebrek aan toegang tot kinderopvang het vaakst een belangrijke hinderpaal bij het aanvatten van een studie, opleiding of job. Voor bepaalde jobs met erg vroege of late werkuren is het belangrijk dat kinderopvang ook voldoende vroeg in de ochtend en voldoende laat open is. Dit is ook het geval in het kader van intergewestelijke mobiliteit waarbij werknemers vaak een langere reistijd hebben en dus vroeger/later op de dag hun kind brengen naar en afhalen van de kinderopvang.

Volgens een studie van het BISA kan het aanbod als voldoende beschouwd kan worden volgens de Barcelonanorm op gewestelijk niveau, maar niet

van buiten de EU en werkzoekenden uit de gemeenten van de zogenaamde 'arme sikkel' zijn vaker ingeschreven zonder mailadres³⁸.

Er zijn dus grote verschillen op te merken op basis van socio-economische kenmerken. Naast de leeftijd zijn vooral het opleidingsniveau en het inkomen bepalend. Zo stelt de barometer van sociale inclusie: 'Slechts 20% van de internetgebruikers met een hoog opleidingsniveau en 26% van de mensen met een hoog inkomen hadden in het jaar vóór de enquête geen onlinecontact met de administratie, tegenover 67% van de laaggeschoolden en 55% van de mensen met een laag inkomen'³⁹.

op gemeenteniveau⁴⁰. Maar liefst zes gemeenten hebben in 2018 een dekkingsgraad van minder dan 33%, en slechts zes gemeenten een dekkingsgraad van meer dan 50%⁴¹. Het treft vooral de gemeenten ten noorden van de Kanaalzone, de zogenaamde 'arme sikkel', waar ook het aantal geboortes het grootst is.

Naast het aanbod speelt voor werkzoekenden tevens betaalbaarheid een rol tijdens de zoektocht naar werk of de duur van een beroepsopleiding. Het is ten slotte belangrijk om een voldoende groot aanbod in zowel het Frans, Nederlands als eventuele andere talen te voorzien.

38 Voor 2020 gaat het om 14,1% van de OCMW gebruikers, 12,5% met een opleidingsniveau dat als laag wordt gekwalificeerd, 20,3% van de werkzoekenden met een buitenlands diploma zonder gelijkschakeling, 16,2% van de werkzoekenden van niet-Belgische oorsprong van buiten de EU en respectievelijk 16,1% en 15,4% uit de gemeenten Sint-Joost en Sint-Jans-Molenbeek.

39 [Barometer van sociale inclusie](#), Koning Boudewijnstichting (2020).

40 BISA, [Kinderopvang in het Brussels Gewest: waar zijn de tekorten?](#)

41 De dekkingsgraad werd gebruikt om te bestuderen in welke mate het kinderopvangaanbod is afgestemd op de vraag op het Brussels grondgebied. In Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek en Koekelberg zijn er respectievelijk de laagste dekkingsgraden voor het kinderopvangaanbod: zo'n 20% voor Anderlecht en iets meer voor de andere twee gemeenten. Bron: BISA.

Competentieontwikkeling: onderwijs en opleidingen

Door uitdagingen zoals vergrijzing en digitalisering wordt er verwacht dat de arbeidsmarktcrappe in Vlaanderen en het knelpuntkarakter van bepaalde type vacatures in zowel Brussel als Vlaams-Brabant de komende jaren nog groter zal worden, gezien de vraag naar specifieke competenties verder zal toenemen. Vooral de vraag naar hoogopgeleide profielen zal blijven stijgen. Zonder de nodige vorming en bijscholing zal België tegen 2030 met 541.000 niet-ingevulde vacatures te maken krijgen, volgens technologiefederatie Agoria⁴². De uitdagingen zijn dus structureel van aard.

De aansluiting tussen competentieontwikkeling enerzijds en de arbeidsmarkt anderzijds vraagt om een multidisciplinaire analyse, waarbij view.brussels en VDAB Brussel onvoldoende informatie en expertise ter beschikken hebben om een volledige analyse op te stellen. Het doel van dit onderdeel is eerder om enkele cijfers weer te geven, om zo enkele dynamieken en belangrijke vraagstukken in het licht te zetten. Hierbij kiezen we om voor het eerste onderdeel 'onderwijs' ons te beperken tot het Nederlandstalige net in Brussel. Dit gezien de beschikbaarheid van gegevens maar ook omdat deze groep in het bijzonder relevant is voor arbeidsmobiliteit naar Vlaanderen.

3.1 Nederlandstalig onderwijs in Brussel

Om een idee te krijgen van de aansluiting tussen de Brusselse schoolverlaters en de Brusselse arbeidsmarkt wordt in deze paragraaf de cijfers van

de Brusselse schoolverlaters in het Nederlandstalig onderwijs besproken.

► Brusselse schoolverlaters in Nederlandstalige onderwijs stijgt gestaag sinds 2013

Tabel 37: Evolutie van het aantal schoolverlaters* in Nederlandstalig onderwijs woonachtig in Brussel : 2013 - 2019

	Schoolverlaters (1) in							Var. 2013-2019	
	2013	2014	2015	2016 (2)	2017	2018	2019 (3)	in a.w.	in %
Laaggeschoold	332	310	269	357	397	366	356	24	7,2%
<i>waarvan ongekwalificeerd</i>	221	230	196	271	297	267	281	60	27,1%
Middengespoold	660	687	747	792	800	810	772	112	17,0%
Hooggeschoold	784	642	928	776	924	949	1.063	279	35,6%
Totaal	1.776	1.639	1.944	1.925	2.121	2.125	2.191	415	23,4%

*Schoolverlaters die Nederlandstalig onderwijs gevolgd hebben aan een school die valt onder het Departement Onderwijs & Vorming én woonachtig zijn in Brussel.

Methodologie bepaling studieniveaus: zie p.14 van het schoolverlatersrapport VDAB.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming, berekeningen VDAB

42 [Agoria](#) (2021).

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het aantal Brusselse schoolverlaters (leerlingen en studenten met domicilie in Brussel) uit het Nederlandstalig onderwijs in 2019 neerkomt op iets minder dan 2.200 personen. Dit is een stijging met 23,4% tegenover 2013. Deze cijfers moeten echter met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, aangezien gegevens over hoger beroepsonderwijs (met uitzondering van de opleiding verpleegkunde), het secundair volwassenonderwijs en de leertijd niet worden opgenomen. Ook onderwijsinstellingen die buiten de bevoegdheid van het Vlaams departement Onderwijs en Vorming vallen, komen niet voor in deze cijfers⁴³.

Het aantal Brusselse schoolverlaters in het Nederlandstalig onderwijs is op 7 jaar tijd (2013-2019) gestegen met 23,4%, met een meer uitgesproken stijging voor hooggeschoolden⁴⁴. De stijging in het aantal hooggeschoolde schoolverlaters volgt de nationale evolutie: steeds meer jongeren vatten hogere studies aan en ronden ze ook af. Dit komt tegemoet aan de noden van de Brusselse en Vlaamse arbeidsmarkten waarbij de vraag naar hoog-

geschoolde profielen toeneemt (zie onderdeel 1.4). We zien een minder uitgesproken stijging voor laag- (+7,2%) en middengeschoolden (+17,0%). Het aantal ongekwalificeerde schoolverlaters is daarbinnen echter wel sterk gestegen (+27,2%).

Het geheel van Brusselse jongeren dat vroegtijdig de schoolbanken verlaat, daalt wel van 12,9% in 2017 tot 9,7% in 2020⁴⁵. Ook in de andere twee gewesten is er een duidelijke daling van het aantal vroegtijdige schoolverlaters, zij het minder uitgesproken. Toch blijft het aantal laaggeschoolde Brusselse werkzoekenden hoog, en is het belang van het aantal NWWZ met een niet-erkend buitenlands diploma erg groot (zie 1.4).

Voor het Franstalige onderwijs hebben we geen gegevens beschikbaar wat betreft Brusselse schoolverlaters. De gegevens over de verschillende studierichtingen van Brusselse schoolverlaters in het Nederlandstalig onderwijs, analyseren we niet. De verwerkte cijfers voor Vlaanderen kunnen wel teruggevonden worden in het schoolverlatersrapport van VDAB.

► **Brusselaars volgen het vaakst Nederlandstalig onderwijs in eigen gewest**

Tabel 38: Aantal Brusselaars ingeschreven in Nederlandstalig onderwijs per provincie (kleuter- basis- en secundair onderwijs) (mobiliteit) – schooljaar 2016-2017 tot 2020-2021

	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	Var. '16/17-'20/21 in %
BHG	37710	38773	40217	41544	42875	13,70%
<i>Vlaams-Brabant</i>	5385	5581	5676	5752	5801	7,70%
Andere Vlaamse provincies	523	574	552	524	580	0,39
Eindtotaal	43618	44928	46445	47820	49256	12,90%

Bron: dataloep (Onderwijs Vlaanderen)

43 Volledige methodologie is terug te vinden in het schoolverlatersrapport van VDAB (vanaf pagina 11).

44 Aangezien de cijfers voor 2015 afwijken van de andere jaren, met name een veel hoger aantal hooggeschoolde en een veel lager aantal laaggeschoolde schoolverlaters, bekijken we de variatie 2013-2019. Er is geen aantoonbare verklaring voor de data uit 2015.

45 «Vroegtijdige schoolverlaters»: het percentage personen met een leeftijd van 18 tot 24 jaar dat geen diploma hoger secundair onderwijs heeft behaald en geen enkele vorm van onderwijs of vorming meer volgt. [Statbel](#) (2020).

42.875 Brusselse jongeren volgden in het schooljaar 2020-2021 Nederlandstalig onderwijs in hun eigen gewest. Het gaat dan om zowel lager, secundair en hoger onderwijs. Dat is 87% van het totaal aantal Brusselaars dat Nederlandstalig onderwijs volgt (13% verplaatst zich naar Vlaanderen). Deze verhouding is over een periode van 5 jaar stabiel gebleven.

Hierbij stelt zich de vraag of er voldoende plaatsen voor alle geïnteresseerde jongeren zijn in het Nederlandstalige onderwijs. De LOP (Lokale Overlegplatformen) roepen al een hele tijd op om meer plaatsen ter beschikking te stellen voor Brusselse jongeren. Brusselse basis- en secundaire scholen krijgen elk jaar met wachtlijsten te maken en door een voorrangsprincipe voor Nederlandstalige jongeren, krijgen andere jongeren soms niet de kans om hun onderwijsparcours in het Nederlands af te leggen. Het is belangrijk om voldoende plaatsen te voorzien in het Nederlandstalig onderwijs om een onderwijskloof te vermijden. Omdat de kennis van het Nederlands belangrijk is voor de arbeidsmarkt in Brussel en breder in heel België, is het van belang om voldoende plaatsen te voorzien en deelname aan Nederlandstalig onderwijs verder te stimuleren.

► Behaalde diploma's Hoger Onderwijs per beroepsdomein

Onderstaande tabel bespreekt de belangrijkste studierichtingen waarin Brusselaars een diploma van halen in het Nederlandstalig onderwijs. Deze data zijn getrokken uit de Databank Dataloep, van Onderwijs en Vorming. Het betreft dus externe data. Uit voorgaande delen blijkt dat interregionale

Het aantal jongeren dat in Brussel woont en Nederlandstalig onderwijs volgt stijgt in 2020-2021 tegenover het schooljaar 2016-2017 met 13,7%. Ook in het Franstalig onderwijs in Brussel is er een stijging van het aantal leerlingen, wat blijkt uit de publicatie FOCUS NR. 37 Steeds meer leerlingen in Brussel: hoe passen de scholen zich aan?⁴⁶

In de publicatie 'FOCUS NR. 48: Zullen er in 2030 genoeg plaatsen zijn in de Brusselse scholen?' vertrekt het BISA van een prospectieve vraag, maar dan voor het geheel van onderwijscapaciteit in Brussel (voor beide taalnetten). Er wordt verwacht dat tussen 2019-2020 en 2024-2025 het aantal leerlingen in het secundair onderwijs in het BHG sterk toenemen (+10 000 leerlingen) als gevolg van de demografische boom van 2007-2012. Voor het lager onderwijs worden geen grote capaciteitsproblemen verwacht, gezien een gestage daling van het aantal geboortes sinds 2014⁴⁷.

In het schooljaar 2020-2021 volgde 11,8% van de Brusselse jongeren onderwijs in Vlaams-Brabant.

mobiliteit vooral voor laaggeschoolde profielen interessant is. We beschikken echter niet over cijfers van het secundair onderwijs (hiaat). We geven onderstaande cijfers over het hoger onderwijs dus mee als indicatie.

46 BISA, 2020, [Focus nr. 37 - Steeds meer leerlingen in Brussel: hoe passen de scholen zich aan?](#)

47 BISA, 2021, [Focus nr. 48 - Zullen er in 2030 genoeg plaatsen zijn in de Brusselse scholen?](#)

Tabel 39: Belangrijkste behaalde diploma's HO Brusselaars in Nederlandstalig Onderwijs

	Studierichting	2019-2020
1	Handelwetenschappen en bedrijfskunde	470
2	Economische en toegepaste economische wetenschappen	324
3	Politieke en sociale wetenschappen	232
4	Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen	211
5	Toegepaste wetenschappen	165
6	Audiovisuele en beeldende kunst	110
7	Muziek en podiumkunsten	106
8	Psychologie en pedagogische wetenschappen	105
9	Wetenschappen	102
10	Geneeskunde	95

Bron: Dataloep, bewerkingen view.brussels

Uit bovenstaande tabel blijkt dat Brusselse jongeren in het Hoger Onderwijs het vaakst afstuderen uit economische richtingen, met in 2020-2021 470 behaalde diploma's voor handelwetenschappen en bedrijfskunde en 324 voor economische en toegepaste wetenschappen. Deze richtingen liggen in de lijn van wat er gezocht wordt op de Brusselse arbeidsmarkt, gezien de grote werkgelegenheid van hooggeschoolden binnen financiële en publieke instellingen. Toch zien we dat de be-

haalde diploma's niet volledig aansluiten op de knelpuntberoepen die gevraagd worden. Zo blijkt dat STEM-, zorg- en onderwijsopleidingen te laag scoren of ontbreken. Opvallend, want in Brussel heerst nochtans een groot tekort aan leraren, ook in het Nederlandstalig onderwijs⁴⁸. Merk echter op dat de analyse geen gegevens bevat over het Nederlandstalig hoger beroepsonderwijs en het Franstalig onderwijs.

Tabel 40: Belangrijkste behaalde diploma's door Vlaams-Brabantse inwoners Hoger Onderwijs per studierichting

	Studierichting	2019-2020
1	Handelwetenschappen en bedrijfskunde	1980
2	Economische en toegepaste economische wetenschappen	1101
3	Industriële wetenschappen en technologie	1025
4	Onderwijs	898
5	Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen	793
6	Geneeskunde	707

48 VRT, 2021, [Enorm lerarentekort in Brussel, directeur basisschool luidt alarmbel: «Voor sommige scholen is sluiting niet veraf»](#).

	Studierichting	2019-2020
7	Psychologie en pedagogische wetenschappen	687
8	Sociaal-agogisch werk	646
9	Gezondheidszorg	618
10	Toegepaste wetenschappen	563

Bron: dataloop, bewerkingen view.brussels

In Vlaams-Brabant worden over het algemeen ook het vaakst diploma's behaald in economische richtingen (1.980 diploma's in handelswetenschappen en bedrijfskunde en 1.101 in economische en toegepaste economische wetenschappen). De top 3 wordt aangevuld met industriële wetenschappen en technologie (1.025 diploma's). Dat is een STEM-opleiding die niet terugkomt in de top 10 van behaalde

diploma's bij Brusselaars. Een andere aanwezige in de top 10 is de opleiding 'Onderwijs' (898 diploma's). Deze afgestudeerden zouden ook relatief snel aan de slag kunnen in Brussel (zie eerder).

Bovenstaande cijfers zijn louter illustrerend. Om een volledig beeld te krijgen dienen er aanvullende analyses te gebeuren.

3.2 Erkenning niet-Belgische diploma's en elders verworven competenties

Zoals aangegeven in het onderdeel 1.a heeft een erg groot deel van de Brusselse NWWZ zich ingeschreven bij Actiris met een niet-erkend buitenlands diploma als hoogst behaalde diploma (35.886 NWWZ of 40,9% van het totale aantal voor

de maand oktober 2021)⁴⁹. De werkzoekenden die wel een gelijkschakeling van het diploma hebben verkregen bevinden zich in de categorieën laag-, midden- en hogeschoold.

► Erkenning niet-Belgische diploma's

Houders van een buitenlands diploma kunnen een gelijkschakeling aanvragen opdat hun diploma gevalideerd kan worden op de Belgische arbeidsmarkt. Het gros van de diploma's uit de Benelux worden automatisch erkend, alsook enkele internationale diploma's⁵⁰, maar voor andere niet-Belgische diploma's dient de houder een aanvraag tot erkenning in te dienen bij ofwel de Vlaamse of Waalse gemeenschap.

NARIC-Vlaanderen is verantwoordelijk voor de behandeling van aanvragen naar de Vlaamse gemeenschap. Uit het jaarverslag blijkt dat aantal aanvragen sinds 2015 duidelijk is gestegen (van 3.366 aanvragen in 2015 naar 5.025 aanvragen in 2019 en 4.892 in 2020). Een totaal aantal van 4.564 aanvragen werden behandeld, waarvan 81% een positieve beslissing ontving. 2% ontving een negatieve beslissing en voor 17% van de aanvragen was er geen beslissing mogelijk⁵¹.

49 [ViewStat](#).

50 [Automatische gelijkwaardigheid](#).

51 Naricvlaanderen, [De erkenning van buitenlandse diploma's - Jaarverslag 2020](#).

Voor de Fédération Wallonie-Bruxelles, is 'Service Equivalences' de dienst die aanvragen naar gelijkstelling behandelt. Ook aan Franstalige kant zijn het aantal aanvragen en erkenningen gestegen sinds enkele jaren. Men spreekt breder over 'demandes d'informations écrites' (schriftelijke verzoeken om informatie). In 2016 ging het om een cijfer van 2.092 schriftelijke verzoeken. In 2019 (voor de corona crisis) waren het er 4.221 en in 2020 gaat het om 4.349 verzoeken met 1.222 'genomen beslissingen'⁵².

Het is moeilijk om de cijfers tussen beide gemeenschappen te vergelijken (mogelijks verschillende werkwijzen en methodologie in het vaststellen van het aantal aanvragen of schriftelijke verzoeken).

Er zijn enkele verschillen op te merken tussen de werkwijzen en modaliteiten van beide gemeenschappen. Een aanvraag is bijvoorbeeld gratis voor erkend vluchtelingen en subsidiair beschermden bij beide diensten, maar NARIC kent nog aan enkele andere groepen een vrijstelling van kost toe. Het gaat onder andere om begunstigen van een leefloon en ingeschreven werkzoekenden die aan bepaalde voorwaarden voldoen⁵³. De kost van een aanvraag kan voor sommige groepen een drempel vormen om een aanvraag in te dienen.

Ook het indienen van een aanvraag op zich, en de administratieve stappen die daarbij komen kijken,

kunnen een drempel vormen. Het is belangrijk dat informatie over die procedures toegankelijk is (ook voor personen zonder toegang tot internet) en dat ook de meerwaarde van een erkenning van een buitenlands diploma duidelijk kenbaar is, in de eerste plaats bij werkzoekenden.

Uit het jaarverslag van NARIC is ook op te maken in welke studiegebieden de meeste gelijkstellingen worden toegekend. Het gaat voor het hoger onderwijs om Handelswetenschappen, Geneeskunde en Onderwijs en voor het secundair onderwijs om personenzorg. Het gaat dus om profielen die ook gevraagd worden op de arbeidsmarkt in zowel Brussel als de rand. Zonder een erkenning van het buitenlands diploma zouden deze personen mogelijks een andere beroepsdomein gekozen hebben voor hun verdere professionele carrière.

Deze elementen tonen het belang en verdere potentieel aan van de erkenning van niet-Belgische diploma's voor de arbeidsmarkt in Brussel en de rand. Een vergelijkende analyse in de aanpak tussen beide diensten, of zelfs een vergelijking met procedures in het buitenland, kan relevante informatie opleveren, alsook het in kaart brengen van de belangrijkste drempels om een aanvraag in te dienen. Op basis hiervan kunnen aanbevelingen geformuleerd worden om die drempels te verlagen en het aantal aanvragen en erkenningen te doen stijgen.

52 FWB, [Équivalence de diplomes](#).

53 Het gaat onder andere om werkzoekenden die een trajectovereenkomst of een afsprakenblad met de VDAB hebben gesloten binnen de periode van 2 jaar die aan de erkenningsaanvraag voorafgaat en werkzoekenden die een actieplan hebben of deelnemen aan een begeleidingsactie van ACTIRIS of een van zijn Nederlandstalige partners waarmee een overeenkomst werd gesloten binnen de periode van 2 jaar die aan de erkenningsaanvraag voorafgaat. De volledige lijst van groepen die een uitsluiting van kost kunnen ontvangen. Zie [link](#).

► Erkennung verworven competenties

Terwijl de NARIC-procedures vrij hoog gegrepen zijn en vaak gericht op het behalen van een diploma (of een studiebewijs) zijn de erkenning verworven competenties (EVC) en andere beroepskwalificerende trajecten eerder georiënteerd op een specifiek beroep (kwalificatie-erkenning met een kwalificatiebewijs). Deze trajecten zijn bedoeld voor personen die via vrije tijd of werksituaties competenties hebben opgebouwd die nog niet door een officiële onderwijs- of opleidingsinstelling zijn erkend. De voornaamste EVC-trajecten zijn voor het beroep kinderbegeleider. De andere beroepskwalificerende trajecten bevinden

zich in heel uiteenlopende sectoren (ambachten, transport, productie, bouw, horeca, zorg, etc). De opleidingsinstanties die instaan voor de erkenningen zijn de VDAB, CVO, Syntra of via de sectorale centra. De regio's BHG en Vlaams-Brabant bieden samen momenteel 95 van de in totaal 586 beroepskwalificerende trajecten aan (16,2%)⁵⁴.

De Franstalige gemeenschap heeft in Brussel een specifiek centrum opgericht voor de erkenning van competenties in het beroepsdomein logistiek, waarbij ook, alleszins voor de covid crisis, fysieke informatiesessies werden georganiseerd⁵⁵.

3.3 Opleidingen bij VDAB

Tabel 41: Evolutie van het aantal unieke* NWWZ uit Brussel gestart met een opleiding bij VDAB** per cluster*** - Jaartotalen van 2017 tot 2020

	2017	2018	2019	2020	Var. 2017-2019		Var. 2019-2020	
					in a.w.	in %	in a.w.	in %
Algemene arbeidsmarkt-competenties****	445	792	930	667	485	109%	-263	-28%
Bouw en hout	71	78	87	52	16	23%	-35	-40%
Business support, retail en ICT	181	181	191	171	10	6%	-20	-10%
Diensten aan personen en bedrijven	161	206	194	158	33	20%	-36	-19%
Doelgroepspecifieke ontwikkeltrajecten*****	69	65	57	2	-12	-17%	-55	-96%
Industrie	81	84	101	66	20	25%	-35	-35%

*De aantallen zijn uniek op het niveau van een cluster, en mogen niet zomaar opgeteld worden over de clusters heen

**Het gaat zowel om opleidingen in Brussel als in Vlaanderen, georganiseerd door VDAB of één van hun partners

***Er wordt een onderscheid gemaakt tussen 6 beroepenclusters en 2 ondersteunende clusters (algemene arbeidsmarktcompetenties en doelgroepspecifieke ontwikkeltrajecten)

****De opleidingen in functie van het aanleren van generieke competenties zoals taal, ICT en basisvaardigheden rekenen. Zowel de intensieve taalbaden in samenwerking met de Centra voor Volwassenonderwijs als de NT2-opleidingen van VDAB vallen hieronder

*****De integrale trajecten voor werkzoekenden die nood hebben aan gespecialiseerde dienstverlening, zoals trajecten werk-welzijn of de gespecialiseerde opleidingen voor personen met een arbeidsbeperking

54 Voor een overzicht aan Vlaamse kant, zie <https://cresco-app.onderwijs-apps.vlaanderen.be/home>

55 [Centre de validation bruxellois des métiers de la logistique.](#)

	2017	2018	2019	2020	Var. 2017-2019		Var. 2019-2020	
					in a.w.	in %	in a.w.	in %
Transport en logistiek*****	68	73	63	64	-5	-7%	1	2%
Zorg en onderwijs	173	139	134	126	-39	-23%	-8	-6%
Totaal	1.152	1.479	1.615	1.204	463	40%	-411	-25%

*****Het betreft het aantal opleidingen exclusief de kortdurende verplichte nascholingen ('code 95'), georganiseerd vanuit het Vlaams Transport Secretariaat

Bron: VDAB

Het totale aantal unieke niet-werkende werkzoekenden uit Brussel gestart met een opleiding bij VDAB, stijgt in de periode van 2017 tot 2019 met 40%. De stijging is vooral te danken aan de uitbreiding van de samenwerking met het volwassenonderwijs (ondersteunende cluster 'algemene arbeidsmarktcompetenties'), meer bepaald de erkenning van intensieve taallessen Nederlands⁵⁶ als beroepsopleiding. Er is daarnaast een toename binnen de beroepenclusters 'industrie', 'bouw en hout' en 'diensten aan personen en bedrijven'. De toename is bovendien minder uitgesproken binnen 'business support, retail en ICT'. Er is echter een daling van de aantallen binnen 'zorg en onderwijs' en de 'doelgroepspecifieke ontwikkeltrajecten'. De daling is minder uitgesproken binnen 'transport en logistiek'.

Het totale aantal unieke niet-werkende werkzoekenden uit Brussel gestart met een oplei-

ding bij VDAB, neemt door de coronacrisis af in de periode van 2019 tot 2020 met -25%. De afname is vooral te wijten aan de instroom voor de ondersteunende cluster 'doelgroepspecifieke ontwikkeltrajecten'⁵⁷ die volledig is stilgevallen. Er is ook een sterker dan gemiddelde afname binnen de 'algemene arbeidsmarktcompetenties'. Het volgen van digitale lessen Nederlands, blijkt voor heel wat werkzoekenden een grote drempel te zijn⁵⁸. De daling is ook sterker uitgesproken binnen de beroepenclusters waarvoor face-to-face opleidingen zeer belangrijk zijn, zoals 'bouw en hout' en 'industrie'. Er is een minder sterke daling binnen 'diensten aan personen en bedrijven', 'business retail en ICT' en 'zorg en onderwijs'. Dat zijn beroepenclusters waarvoor VDAB Brussel verhoudingsgewijs minder laaggeschoolde / kwetsbare werkzoekenden bereikt, en de digitale switch dus vlotter verloopt.

⁵⁶ De 'taalbad' tot en met richtgraad 2.4.

⁵⁷ De opleidingen voor de meest kwetsbare werkzoekenden worden grotendeels op de werkvloer (werkplekleren) georganiseerd.

⁵⁸ Omwille van digitale vaardigheden, het gebrek aan tools en de thuissituatie (geen kinderopvang, te kleine oppervlakte, enz.).

Besluit

«Bijna de helft van de Brusselse NWWZ zit al minstens 2 jaar zonder werk, terwijl dit in Vlaams-Brabant voor zo'n kwart van de werkzoekenden het geval is»

Deze analyse beoogt een beeld te schetsen van de Brusselse arbeidsmarkt en die van de Vlaamse Rand (Vlaams-Brabant), met het oog op het bestuderen van het thema intergewestelijke mobiliteit. Tegelijkertijd wordt de link gelegd met het thema competentieontwikkeling. Dit zijn de twee hoofdthema's en prioriteiten uit het samenwerkingssakkoord tussen de Vlaamse en Brusselse regering met als doel om meer synergiën te creëren tussen beide arbeidsmarkten.

In het eerste deel worden de arbeidsmarkten in Brussel en Vlaams-Brabant omschreven aan de hand van administratieve data van Actiris en VDAB. Brussel kent een jonge bevolking met een hoog aantal werkzoekenden, terwijl Vlaams-Brabant door de vergrijzing een hoge vervangingsvraag kent en daarenboven een historisch lage werkzoekendengraad heeft. Zowel in Brussel als in Vlaams-Brabant stijgt het aantal vacatures duidelijk in de periode 2014-2019 en op jaarbasis in oktober 2021, waarbij de stijging in Vlaams-Brabant in het bijzonder geldt voor knelpuntberoepen. Vlaanderen en Vlaams-Brabant kennen een grote arbeidsmarktkrapte, die over een periode van de laatste 5 jaar ook is toegenomen. De hoge vervangingsvraag in Vlaams-Brabant toont aan dat de vraag naar nieuwe werkkrachten in de nabije toekomst verder zal toenemen. Dit toont aan dat er kansen op werk zijn en zullen zijn voor Brusselse werkzoekenden in de Vlaamse Rand

(Vlaams-Brabant). Een kijk op de verschillende kenmerken van de Brusselse werkzoekenden en de noden van de arbeidsmarkt in de Vlaamse Rand (Vlaams-Brabant) geeft een eerste concreet beeld van die tewerkstellingsopportunities.

De Brusselse werkzoekenden zijn gemiddeld langer werkzoekend dan die uit Vlaams-Brabant. Bijna de helft van de Brusselse NWWZ zit al minstens 2 jaar zonder werk, terwijl dit in Vlaamse Brabant voor zo'n kwart van de werkzoekenden het geval is. Dat verschil heeft o.a. met de tewerkstellingskansen voor laaggeschoolden te maken, die hoger liggen in Vlaams-Brabant dan in Brussel, en met het feit dat de afstand van een groot deel van de Brusselse werkzoekenden tot de arbeidsmarkt groter is dan in Vlaams-Brabant. Het gaat hierbij om drempels zoals kwalificatieniveau, talenkennis, vervoersarmoede, digitale kloof, enz. die besproken worden in het deel arbeidsmobiliteit.

► **Studieniveau is een belangrijke structurele mismatch** binnen de Brusselse arbeidsmarkt en die van Vlaams-Brabant. Het aantal vacatures voor laaggeschoolde profielen zijn de voorbije 5 jaar zowel in Brussel als in Vlaams-Brabant gedaald en zijn beperkter dan het aantal vacatures voor midden- en hooggeschoolden. We zien bovendien een ruimtelijke mismatch waarbij het aandeel vacatures voor hooggeschoolden in Brussel nog hoger is dan in Vlaams-Brabant. Brussel kent echter een relatief hoger aantal ingeschreven NWWZ die laaggeschoold zijn of zijn ingeschreven met een niet-erkend buitenlands diploma. Vlaams-Brabant kent relatief gezien meer midden- en hooggeschoolde werkzoekenden zonder werk (WZW), terwijl ook het totaal aantal WZW beduidend lager ligt. Een deel van de ontvangen en opens-

taande vacatures voor laaggeschoolde profielen in Vlaams-Brabant zouden dus ingevuld kunnen worden door Brusselse werkzoekenden.

► Het **beroepsdomein** is een tweede belangrijke mismatch. Vlaams-Brabant heeft voor bepaalde beroepsdomeinen onvoldoende geïnteresseerde werkzoekenden om alle vacatures in te vullen. Brussel heeft op haar beurt onvoldoende arbeidsplaatsen voor al haar werkzoekenden met een laaggeschoold profiel. Op basis van de noden op de arbeidsmarkt in Vlaams-Brabant (ontvangen vacatures voor knelpuntberoepen) en de profielen van Brusselse werkzoekenden (niet of beperkt geschoold, beperkte talenkennis etc.) hebben de studiediensten van Actiris en VDAB Brussel een lijst opgesteld van beroepen waarvoor onder andere interregionale mobiliteit naar Vlaanderen interessant kan zijn. Het gaat hierbij om de beroepen in de schoonmaak / huishoudhulp, zorg en verzorging, beveiliging, commerciële diensten / administratie, industrie, transport en logistiek, voeding en horeca, bouw en techniek. Het gaat om een eerste oefening die de komende jaren nog verder verfijnd zal worden.

► **Talenkennis** is de derde structurele mismatch die wordt besproken in de analyse. Werkzoekenden hebben in veel gevallen niet de gevraagde talenkennis voor vacatures binnen hun profiel. Wat betreft de vacatures die VDAB ontvangt voor Vlaams-Brabant, wordt in bijna 85% een goede tot zeer goede kennis Nederlands verwacht. Voor 1 op de 5 vacatures wordt er een goede kennis Frans en 1 op de 6 vacatures een goede kennis van het Engels gevraagd. De meerderheid van de Brusselse werkzoekenden is echter Franstalig en slechts zo'n 7% van alle Brusselse NWWZ geeft aan een goede kennis van de tweede landstaal te bezitten en iets meer dan 1 op 5 een gemiddelde

kennis. 4 op 10 zegt over een gemiddelde kennis Engels te beschikken. De werkzoekenden met een laag studieniveau hebben ook minder vaak een goede talenkennis van de drie besproken talen. Dat is nog meer het geval voor NWWZ die met een niet-erkend buitenlands diploma zijn ingeschreven. Taalopleidingen en -ondersteuning op de werkvloer zijn belangrijke stappen om de kloof te dichten.

We zien dat **intergewestelijke mobiliteit van Brusselaars naar de Rand de afgelopen jaren duidelijk is toegenomen**. Volgens cijfers van de Vlaamse Arbeidsrekening Steunpunt Werk gaat het om een stijging van bijna een kwart in Vlaanderen (over de periode 2014-2019) en iets meer dan een kwart in Vlaams-Brabant (dezelfde periode). De cijfers van Enquête naar de Arbeidskrachten wijzen voor dezelfde periode op een stijging van 17,2%, terwijl de stijging voor het Vlaams Gewest 20,8% bedraagt. De inkomende pendel van Vlaanderen naar het Brussels Gewest is relatief gezien gedaald. Dit wijst voornamelijk op een sterkere groei van de Brusselse bevolking op beroepsactieve leeftijd (en daarmee samengaand de werkende Brusselse bevolking), net als op een toenevende arbeidsmarktkrapte in Vlaanderen.

De Brusselse NWWZ worden geconfronteerd met verschillende **drempels om werk aan te vatten in de Vlaamse Rand**. In de analyse bespreken we enkele belangrijke drempels zoals het kwalificatieprobleem, de taalkloof, het vervoer, de discriminatie, de digitale kloof en de kinderopvang. Een rode draad bij al deze drempels is dat laaggeschoolden over het algemeen vaker met deze drempels te maken krijgen dan hooggeschoolden. Zo ontbreken ze vaker de vereiste competenties of talenkennis. Ze zijn vaker afhankelijk van openbaar vervoer om de gewestgrens over te steken,

gezien ze minder vaak een auto en/of rijbewijs bezitten. Ze krijgen sneller te maken met discriminatie. Tevens hebben ze minder sterke digitale vaardigheden, minder vaak een internetverbinding thuis en minder vaak online contact met publieke administraties. De tekorten voor kinderopvang zijn het grootst in de gemeenten in het noorden van Brussel, waar ook het aantal laaggeschoolden hoger ligt. De financiële drempel op kinderopvang te kunnen betalen is ten slotte ook hoger voor laagdan hooggeschoolden.

Deze analyse bespreekt in punt 3 kort ook het onderwerp **competentieontwikkeling**, om de link tussen onderwijs en opleidingen enerzijds en de arbeidsmarkt anderzijds te benadrukken. De besproken elementen hebben niet de ambitie om volledig te zijn, maar wel enkele dynamieken te tonen en vraagstukken op te roepen. Onderwijs en opleidingen, maar ook de erkenning van buitenlandse diploma's en erkenning verworven competenties, kunnen het kwalificatieprobleem verkleinen en zo de afstand tot de arbeidsmarkt verkleinen en de mogelijkheid tot intergewestelijke mobiliteit vergroten. Om hierin te slagen, moeten onderwijs en opleidingen de competenties en vaardigheden bijbrengen die gevraagd worden op de arbeidsmarkt.

We zien wel dat het aantal hooggeschoolde schoolverlaters uit het **Nederlandstalig onderwijs** sterk is gestegen (met meer dan een derde in de periode 2013-2019), wat tegemoet komt aan de stijgende vraag voor hooggeschoolde profielen in Brussel en Vlaams-Brabant. De gegevens waarover we beschikken zijn niet volledig genoeg om na te gaan in hoeverre de huidige Brusselse schoolverlaters de profielen bezitten die op de huidige en toekomstige arbeidsmarkten van Brussel en Vlaams-Brabant gevraagd (zullen) worden. We beschikken niet over gegevens van schoolverla-

ters in het hoger secundair onderwijs, het volwassenonderwijs of de leertijd. Dergelijke multidisciplinaire analyse van de aansluiting van onderwijs met de noden op de arbeidsmarkt is wel belangrijk om advies te kunnen verlenen aan zowel nieuwe als aspirant - studenten, aan onderwijs- en opleidingsverstrekkers en aan het politieke niveau om proactief op tekorten in te spelen.

Voor de grote groep Brusselse NWWZ met een niet-erkend buitenlands diploma (voor oktober 2021 zo'n 41% van alle ingeschreven NWWZ bij Actiris) is de **gelijkschakeling van diploma's** een piste om de kloof tot de arbeidsmarkt te dichten. Er zijn bij het schrijven van deze analyse geen gegevens beschikbaar voor Brussel, maar wel over het totaal aantal aanvragen bij NARIC Vlaanderen (Nederlandstalige gemeenschap) en *Equivalences CFWB* (Franstalige gemeenschap). Het aantal aanvragen en goedkeuringen zijn de laatste jaren bij beide diensten gestegen. Uit informatie van het jaarverslag van NARIC Vlaanderen blijkt ook dat de diploma's waarvoor een gelijkstelling is goedgekeurd overeenkomen met de noden op de arbeidsmarkten. Personen-zorg is bijvoorbeeld het diploma dat de meeste gelijkstellingen kent voor aanvragen voor het secundair onderwijs. Beide diensten hebben verschillende werkmethoden en procedures (voor een praktische overzicht van diploma-erkenningen en zijn alternatieven zie mijndiploma.be). Gezien het grote belang van gelijkstelling van diploma's voor o.a. het thema van intergewestelijke mobiliteit, raadt deze analyse aan om het onderwerp verder in meer detail te bestuderen en om aanbevelingen te formuleren om mogelijke drempels bij de procedures van een gelijkstelling weg te werken.

Terwijl de gelijkstellingsprocedures vrij hoog

gegrepen zijn en vaak gericht op het behalen van een diploma (of een studiebewijs) zijn de **erkenning verworven competenties (EVC) en andere beroepskwalificerende trajecten** eerder georiënteerd op een specifiek beroep (met een kwalificatie-erkenning of een kwalificatiebewijs). Deze trajecten zijn bedoeld voor personen die via vrije tijd of werksituaties competenties hebben opgebouwd die nog niet door een officiële onderwijs- of opleidingsinstelling zijn erkend. De voor naamste EVC-trajecten zijn voor het beroep kinderbegeleider. De andere beroepskwalificerende trajecten bevinden zich in heel uiteenlopende sectoren (ambachten, transport, productie, bouw, horeca, zorg, etc). De opleidingsinstanties die instaan voor de erkenningen zijn de VDAB, CVO, Syntra of de sectorale centra. De regio's BHG en Vlaams-Brabant bieden samen momenteel 95 van de in totaal 586 trajecten aan (16,2%).

Wat betreft **opleidingen** geeft de analyse een evolutie weer van het aantal opleidingen dat VDAB of één van zijn partners organiseert voor Brusselse NWWZ. Het totale aantal unieke Brusselse werkzoekenden dat gestart is met een opleiding bij VDAB, stijgt in de periode van 2017 tot 2019 met 40%. De opleidingen komen tegemoet aan no-

den van de Brusselse arbeidsmarkt en die van de Vlaamse Rand, zowel qua beroepscompetenties als talenkennis en algemene arbeidsmarktcompetenties. We moeten in verdere analyses ook kijken naar de slaagpercentages en uitstroompercentages naar werk om na te gaan of Brusselse NWWZ weldegelijk aan het werk (kunnen) gaan na deze opleidingen.

Kortom heeft deze analyse aangetoond dat de intergewestelijke mobiliteit van Brusselse werkzoekenden in de voorbije jaren is toegenomen en dat er potentieel nog meer Brusselaars een job in de rand kunnen uitvoeren. Meer synergiën tussen beide arbeidsmarkten zou voordelig zijn voor zowel Brussel als Vlaanderen. Hierbij dient zowel gekeken te worden naar de noden van de arbeidsmarkt in de Vlaamse rand als naar de drempels voor Brusselse werkzoekenden. Competentieontwikkeling moet toegankelijk zijn voor alle werkzoekenden, in het bijzonder laaggeschoolde profielen, terwijl de gelijkschakeling van niet-Belgische diploma's en erkenning van elders verworven competenties verder geanalyseerd moeten worden.

